

megafon

Tiskana izdaja portala Megafon.si · št. 98 · I. IV · 19. december 2025

PREGLED LETA 2025

po domače, po svetu

**pregled
dogajanja v letu
2025**

stran 21

lokalne legende

**Blaž Vončina,
nekdanji
rokometaš**

stran 14

lokalno

**ko ne zaležejo
tožbe, sledijo
grožnje**

stran 6

lokalno

**kaj se dogaja
z izolsko
ladjedelnico**

stran 4

Srečko je imel prav

I Željko Urumović

Prihodnje leto bo leto Srečka Kosovel. Tako je določila vlada, povod pa je obeležitev stoletja od prezgodnje smrti najizrazitejšega pričevalca primorske usode v verzih. Vlade imajo rade okrogle obletnice, v Sloveniji pa največje pogosto zares slavimo šele, ko jih ni več – tudi kulturni dan praznujemo na dan Prešernove smrti in ne rojstva. Kosovelovo leto ob stoletnici smrti je udoben kompromis: pesnik ostane velik, mi pa ostanemo nespremenjeni.

In prav zato, ker mi ostajamo nespremenjeni, se Kosovel danes zdi še večji kot nekoč. Prenekateri njegove stvaritve duh današnjega časa – tako na ravni intimne običajnega posameznika kot družbene realnosti, ki jo kot Evropa živimo v očitno prelomnih časih – zadenejo pristneje kot večina analiz minevajočega leta, ki smo jim ob njegovem izteku priča na vsakem vogalu. Kot da bi njegovi verzi še vedno imeli tisto redko sposobnost ne opisovati trenutka, ampak ga razgaliti.

Naj gre pri tem za srečno naključje ali vizionarstvo mladega pesnika, se je težko otresti vtisa, da je Kosovel pisal kot nekdo, ki vidi onkraj svojega časa – in tudi onkraj

našega. Ravno tu se začne neprijetni most med literaturo in realnostjo: ko ga beremo danes, ne beremo samo pesnika, temveč preverjamo stanje Evrope.

Ob navidez nezadržnem združevanju stare celine v Evropsko unijo so se Kosovelovi verzi o zatonu Evrope, vsaj od konca hladne vojne pa vse donedavnega, zdeli preživeti. Nenazadnje je po merilih kakovosti življenja in notranje stabilnosti Evropska unija skoraj idealen odgovor na evropske izzive iz časov Kosovelovega življenja. Desetletja miru med članicami, prostor predvidljivih pravil, ki umirjajo spore, ter vsakdanja konkretnost enotnega trga in Schengena, kjer se ljudje, ideje in delo premikajo lažje kot kdajkoli prej, so v primerjavi z realnostjo medvojne Evrope skoraj pravljica dežela.

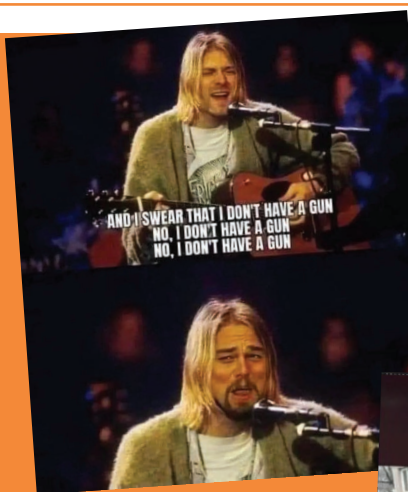
Toda zdi se, da vse, kar EU navznoter dela odlično, jo navzven slabi. Doma je njena moč v pravilih, kompromisih in počasnem, a stabilnem dogovarjanju med 27 državami. V globalni realpolitiki pa tak tempo pomeni, da EU pogosto reagira namesto da bi vodila: težko hitro sprejme enotno odločitev, težko govori z enim glasom in težko podpre besede z močjo, ki jo

drugi akterji razumejo. In v tem je ves paradoks: Evropa ima velik gospodarski in normativni vpliv, a se v ključnih krizah prepogosto pokaže kot akter, ki lahko poda veliko načelnih stališč, mnogo težje pa jih udejanji.

Moralna drža brez stvarnih vzvodov za njeno uveljavitev se sčasoma spremeni v moraliziranje. Ne zato, ker bi bila moralnost napačna, ampak ker je brez moči Evropa podobna pridigarju v prostoru, kjer se o vsem odloča z mečem. In ko se Evropa navadi, da je njena vloga predvsem komentirati, se začne krčiti še njena domišljija: ne sprašuje več, kaj bi bila, temveč kaj sploh še lahko reče. Evropa danes še lahko nastopa dostojanstveno, celo veličastno – a vse pogostejše ne kot relevanten dejavnik, temveč kot opazovalka lastnega umika. Največja nevarnost ni, da bi jo nekdo premagal, temveč da bo sama začela svojo nemoč razlagati kot zrelost, čemur smo v bistvu že priča v odnosu do ZDA in Kitajske, kot nenazadnje tudi do Ukrajine, Rusije in še koga.

Najnevarnejši del tega procesa je njegova neopaznost. Relevantnost ne izgine čez noč, ampak se počasi odliva, dokler nenadoma ne ugotovimo, da se ključne odločitve sprejemajo drugje. Kosovel je smrt Evrope videl kot nekaj, kar se zgodi skoraj neopazno. Taka smrt ni nasilna, temveč lepa, skoraj veličastna ... ali po Kosovelovo: lepa in tiha, kot bi zaprla stara kraljica zlate oči. Danes to ne zveni kot metafora, ampak kot diagnoza. “

ujeto v mrežo

Detektor za goste in mimoidoče. **Živko**

Ste tudi sami posneli kako zanimivo, nenavadno ali lepo fotografijo? Delite jo z nami in jo pošljite na: razglednice@megafon.si
Sprejemamo tudi video posnetke.

Hrani nas Mati Zemlja na svoj dan. **Mitja**

Medvedja večerja v Provansi. **Nika**

Trije osli na paši. **Tomo**

LOKALNO

Dan Matere Zemlje ali Terra Madre Day

M. B. I

Monarhije imajo za svoje vladarje kralje ali kraljice. Mi, v Istri, imamo svoja kralja in kraljico: malvazijo, kraljico belih vin, in refošk, kralja temnih oziroma črnih vin. Prav istrski refošk je bil še 10. decembra, na Dan matere zemlje (Terra Madre Day), kralj večera na Kmetiji Butul na Manžanu, kjer je potekal edini slovenski dogodek v okviru gibanja Slow Food – »Črno vino povezuje«.

Terra Madre Day 10. decembra združuje na tisoče dogodkov v več kot 100 državah ter povezuje ljudi in skupnosti, ki stojijo za našo hrano – od kmetov in ribičev do kuharjev, aktivistov in proizvajalcev. Namen je ohranjanje biotske raznovrstnosti in zaščita ekosistemov, letos pa je odmevala tudi novica, da je italijanska kulinarika kot prva kuhinja nekega naroda pod zaščito Unesca.

Na Manžanu je beseda tekla o potencialu črnega vina v turizmu in gastronomiji. »Uporaba besede črno vino se zdi povsem umestna in jasna, saj zna biti ob dobri letini, dovolj dolgi maceraciji in pravilnem staranju refošk vse prej ko rdeč,« je poudaril Črt Butul, ki refošk kot črno vino na gostovanjih predstavlja tudi v tujini – vina Butulovih je mogoče okušati v 25 državah.

Dotaknili so se tudi pomena poimenovanja

na steklenici in retro etiket. Miran Boršič iz podjetja Mitra, ki s sinom Martinom že tri desetletja tiska etikete tudi za manjše vinarje, opaza vse več izvirnosti, kar je potrdila tudi oblikovalka Martina Besednjak: prednje etikete so vse bolj slikovne, s skicami, ilustracijami in fotografijami.

Degustacija je dokazovala, da refošk prenese čas. »Istrski Refošk je vino, ki se odlično stara,« je bil jasen Matjaž Babič iz kleti Montemoro, ki poziva k jasnemu zapisu izvora: »S tem bi jasno zapisali od kje prihaja ta črni posebnost. To so mi ob bližnjem obisku v Milanu potrdili tudi številni italijanski vinarji in distributerji, saj je Istrski refošk res nekaj posebnega in se loči od drugih refoškov.«

Presenečenje večera je bil mladi Tim Kramberger iz Manžana, ki razvija penino iz refoška po klasični metodi. »Prepričan sem, da je refošk izjemna osnova za črno penino in zato sem se odločil, da temu posvetim svoje pridobljeno znanje in izkušnje,« je povedal. Med gosti je bil tudi potapljač Bojan Bančič (Nemo divers) z idejami o »staranju« vina v morju.

Ob Butulovih krožnikih, od sira z Matajurja do izjemne nadevane račke, je bilo osrednje sporočilo jasno: turistično-gastronomsko identiteto velja graditi tudi na istrskem refošku – našem »črnem posebnosti«. “

Kaj se dogaja z izolsko ladjedelnico?

Andraž Velkavrh
foto: megafon

Z začetkom decembra se je iztekel dvomesečni rok za izpraznitev območja nekdanje izolske ladjedelnice, ki je v državni lasti in v upravljanju Ministrstva za obrambo, a se selitev zaradi nove pritožbe zopet odmika. Čeprav Ladjedelnica Izola d. o. o. z ministrstvom oziroma državo nima sklenjenega nobenega pravnega razmerja, tam še naprej delujejo številna podjetja, ki družbi plačujejo določeno vrsto uporabnine. Saga se torej na tem območju še vedno nadaljuje, kar čudi predvsem izolsko podjetje, ki si že dolgo prizadeva za zakonito ureditev odnosa z državo. »Pred letom dni je Ministrstvo za obrambo najavilo, da bo to storilo, sedaj pa si je iz nam neznanega razloga premislilo. Naj poudarimo, da smo za uporabnine s prejšnjimi lastniki v skladu z razsodbo sodišča dosegli dogovor o poplačilu, ki se izvaja in bo predvidoma zaključen še v tem letu. Tudi za naprej bi želeli plačevati najemnino novemu lastniku, Republiki Sloveniji, po sklenitvi najemne pogodbe z razumnimi pogoji, ki so bili še leto dni nazaj skoraj usklajeni,« so uvodoma zatrdili pri izolskem podjetju in opozorili, da obstajajo na tem območju dve vrsti lastnine in tri vrste odnosov do lastnine. Prva lastnina je nepremičnina, katere lastnik je Republika Slovenija, druga lastnina pa je pristaniška infrastruktura v vrednosti 2,5 milijona evrov, ki je v lasti Ladjedelnice Izola. »Odnosi do lastnine so trije, saj je tukaj še pristanišče, ki deluje pod pogoji Pomorskega zakonika in katerega upravljalec smo mi. Potrebno je upoštevati, da mora po samem zakonu pristanišče imeti upravljalca. Četudi bi mi želeli pristanišče opustiti, tega ne bi smeli storiti brez sankcij. Izdane in veljavne upravne odločbe nam namreč podeljujejo status upravljalca in nas zavezujejo k aktivnemu upravljanju pristanišča,« trenutno

zmedo pojasnjujejo v Ladjedelnici Izola. Prav to je zmotilo ministrstvo, ki zdaj očita, da družba zaseda območje brez pravne podlage, saj so bile najemne pogodbe preklicane že leta 2013, kar je štiri leta kasneje potrdilo tudi sodišče. Kljub temu uporabniki prostora, med njimi serviserji in vzdrževalci plovil, opozarjajo, da selitev ne more biti izvedena kar čez noč, saj gre za zahtevne ladjedelniške postopke in že vnaprej dogovorjene posle, poleg tega pa dejavnosti močno prispevajo k lokalnemu gospodarstvu in zaposlovanju. »Sodba Okrožnega sodišča v Kopru, ki nalaga izpraznitev ladjedelnice in njeno izročitev lastniku nepremičnin, je postala pravno-močna že leta 2017. Od leta 2018 se za njeno uresničitev vodi izvršilni postopek, v katerem je bila v letu 2019 že razpisana deložacija, ki se ji je Ladjedelnica Izola d. o. o. izognila na enak način kot v začetku letošnjega decembra. Časa za selitev je bilo torej vsaj osem let,« so trenutno stanje komentirali na ministrstvu. V ladjedelnici vztrajajo, da so nosilci vodnega dovoljenja do leta 2043 in lastniki pristaniške infrastrukture, zato menijo, da bi se morala vzpostaviti jasna pogajanja o nadaljnji rabi prostora, ki za Izolo predstavlja velik gospodarski, zgodovinski in prostorski pomen. Tudi to so na ministrstvu zavrnil, saj se o lastništvu lahko vsak prepriča v javno dostopni zemljiški knjigi, kjer jasno piše, da podjetje Ladjedelnica Izola d. o. o. že sedem let nima več veljavnega obratovalnega dovoljenja za opravljanje dejavnosti v ladjedelnici, zato menijo, da ni nobenega prostora za pogajanja ali popuščanja, saj morajo ravnati po zakonu. Dolgoročni načrt Ministrstva za obrambo, ki je območje prevzelo marca letos, je sanacija in rekonstrukcija pomorskih objektov ladjedelnice. Po pridobitvi posesti nad

ladjedelnico bodo naročeni posnetek podmorskega dna na območju objektov, preiskave vgrajenega betona in podroben pregled objektov z opisom stanja poškodb, za tem pa bo izdelana projektna naloga sanacije celotnega kompleksa ladjedelnice. S tem bo pridobljen podrobnejši pregled vseh za sanacijo in rekonstrukcijo potrebnih del ter tako ocenjen okviren obseg potrebne investicije, nakar bo sprejeta odločitev o ureditvi celotnega območja ladjedelnice Izola. Del objektov za svojo dejavnost ter za potrebe zaščite, reševanja in pomoči potrebujeta Ministrstvo za obrambo in Uprava Republike Slovenije za zaščito in reševanje, sicer pa bi se v ladjedelnici lahko ohranila obstoječa dejavnost. »Stališče ministrstva kot upravljalca nepremičnin v lasti Republike Slovenije je nerazumno in brez resne utemeljitve. Trdijo, da bodo prostor obnovili in ga potem oddali za izvajanje iste dejavnosti. Torej najprej bo leto dni izven funkcije, gospodarski objekti, ki zdaj z 250 delovnimi mesti opravljajo pomorsko dejavnost, bodo uničeni, nakar bodo ladjedelniško dejavnost oddali. Komu? Vse skupaj ima smisel le, če zdajšnje uporabnike nameravajo izseliti zato, da bi prostor dali drugemu, že sedaj znanemu interesentu,« pa o načrtu ministrstva razmišljajo v Ladjedelnici Izola. Sami predlagajo štiri možne rešitve. Kot prvo, da država z njimi kot lastnikom pristaniške infrastrukture sklene najemno pogodbo, Ladjedelnica Izola pa bi potem prevzela vso odgovornost za funkcioniranje pristanišča, hkrati pa bi vršila določene posodobitve in nujna vzdrževalna dela. Z ministrstvom se lahko sklene tudi dogovor o fazni celoviti sanaciji nepremičnin, ki bi bil v skladu z delovanjem pristanišča. Kot drugo možnost navajajo, da postaneta RS ali Ministrstvo za obrambo upravljalca pristanišča, kar pomeni, da bi se morali izkazati z možnostjo uporabe pristaniške infrastrukture ter nadaljevati z dejavnostjo in skrbjo za odnose z deležniki, ki delujejo na tem področju. Tretja rešitev bi bila, da bi sami vstopili kot partner z vrednostjo nepremičnine in bi s tem prevzeli sorazmerni del upravljalških pravic v družbi. Kot zadnjo možnost pa navajajo, da so se pripravljani v razumnem roku izseliti ob jasnem dogovoru o pristaniški infrastrukturi, če bi ministrstvo lokacijo potrebovalo za svoje programe, nevezane na ladjedelnico, servis in zimovanje plovil oziroma pristanišče. Obenem se občina pripravlja na sprejem Občinskega prostorskega načrta (OPN), ki območje opredeljuje kot prostor z osnovno športno dejavnostjo ter spremljajočimi možnostmi za gostinstvo ter turizem. Po predlogu OPN je tam dopustna tudi gradnja objektov za našete dejavnosti ter parkovna ureditev. “

Od žabic do bombic

Ana Zupan
foto: pixabay

V prazničnem času se obalna mesta vsako leto srečujejo s povečanimi motnjami zaradi uporabe pirotehnik, ki kljub oza-veščanju in zakonodajnim omejitvam ostaja del decembrske prakse predvsem med mlajšimi. Policijska uprava Koper navaja, da v zadnjih dveh letih število zaznanih kršitev ostaja nespremenjeno, kar kaže na to, da se trend ne povečuje, a hkrati tudi ne upada. V obdobju od decembra do januarja so policisti na Obali leta 2023 obravnavali 14 kršitev, enako število tudi v letu 2024. Opazno pa je, da med kršitelji prevladujejo mladoletniki – lani jih je bilo kar 12, leto prej 11. Število prijav občanov je precej višje od dejansko ugotovljenih kršitev, saj policisti velikokrat prispejo na kraj, ko kršiteljev tam ni več ali pa se ti razbežijo.

Čeprav je pirotehnika vsako leto razlog za poškodbe, policija opaza, da je hujših poškodb manj. Lani je bila zabeležena ena lahka telesna poškodba, in sicer poškodba prsta na roki zaradi nepravilne uporabe, leto pred tem pa nobena. Vseeno opozarjajo, da je tveganje visoko, še posebej, kadar pirotehnika zaide v roke mladih, ki pogosto ne poznajo pravil uporabe ali nevarnosti kombiniranja različnih sredstev. Policisti kot posebej tvegane izpostavljajo tudi nakupe preko spleta, kjer se prodajajo izdelki dvomljive kakovosti ali celo prepovedani izdelki višjih kategorij.

Najpogostejše obravnavane kršitve so povezane z nedovoljeno uporabo izdelkov, katerih glavni učinek je pok, in sicer v urbanem okolju, kjer se zadržuje več ljudi. »Najpogostejše gre za uporabo pirotehničnih izdelkov na prostem v neposredni bližini stanovanjskih objektov, mestnih središč ali prireditvenih prostorov,«

poudarjajo na Policijski upravi Koper. Primerov, kjer bi bila pirotehnika uporabljena neposredno proti ljudem ali živalim, niso zaznali, kljub temu pa opozarjajo, da Zakon o zaščiti živali izrecno prepoveduje obmetavanje živali s petardami ali drugimi pirotehničnimi sredstvi, kar se lahko sankcionira tudi ločeno od pirotehničnih prekrškov.

Najbolj izpostavljena območja ostajajo mestna središča, predvsem Koper, ki ima največ javnih prireditev in s tem tudi največ pritožb. Težave se pojavljajo tudi v okolici drsališč, šolskih centrov (dokler poteka pouk) ter v strnjenih naseljih, kjer so poki še posebej moteči. V turističnih predelih pa je nepravilne uporabe nekoliko manj, morda tudi zaradi strožjega nadzora in večje prisotnosti redarstva.

Pravila za uporabo so jasna: fizičnim osebam je prepovedana predelava pirotehničnih izdelkov, njihova lastna izdelava, uporaba v ali na drugih predmetih ter vsaka preprodaja. Pirotehniko je dovoljeno kupovati le v specializiranih trgovinah, ki prodajajo ustrezno označene izdelke z navodili v slovenskem jeziku. Prodaja ognjemetnih izdelkov, katerih glavni učinek je pok, je dovoljena od 19. do 31. decembra, njihova uporaba pa samo od 26. decembra do vključno 1. januarja. Vsa pirotehnika višjih kategorij je za fizične osebe prepovedana, kazniva je celo njena posest. Globe za posameznike znašajo od 400 do 1.200 evrov, za pravne osebe pa do 50.000 evrov. Poleg tega se izdelki vedno odvzamejo, tudi če niso last storilca.

Ker je največ kršiteljev med mladimi, bodo policisti tudi letos večji del svojih preventivnih aktivnosti usmerili v šole. V okviru akcije »Bodi zvezda, ne meči petard!« bodo z učenci govorili o posledicah, ki jih lahko prinese nepremišljena uporaba, in o nevarnostih nedovoljene spletne prodaje. Ob tem bodo policijske patrulje poostreno nadzirale javne površine in poskušale preprečiti črni trg, ki je v prazničnem času posebej aktiven.

Uporaba pirotehnik ostaja izrazita tradicija decembra, a njen vpliv na ljudi, živali in okolje je vsako leto bolj predmet razprave. Policija zato poziva k premišljenosti in spoštovanju pravil, saj lahko praznični čas ohranimo vesel in varen tudi brez pokanja petard, predvsem pa brez poškodb in nepotrebnih stresov za celotno skupnost. “

Ko tožbe ne zaležejo, sledijo grožnje

Guberac grozil uredniku Primorskih novic, pred tem pa izgubil še eno tožbo proti Megafonu

K. V.

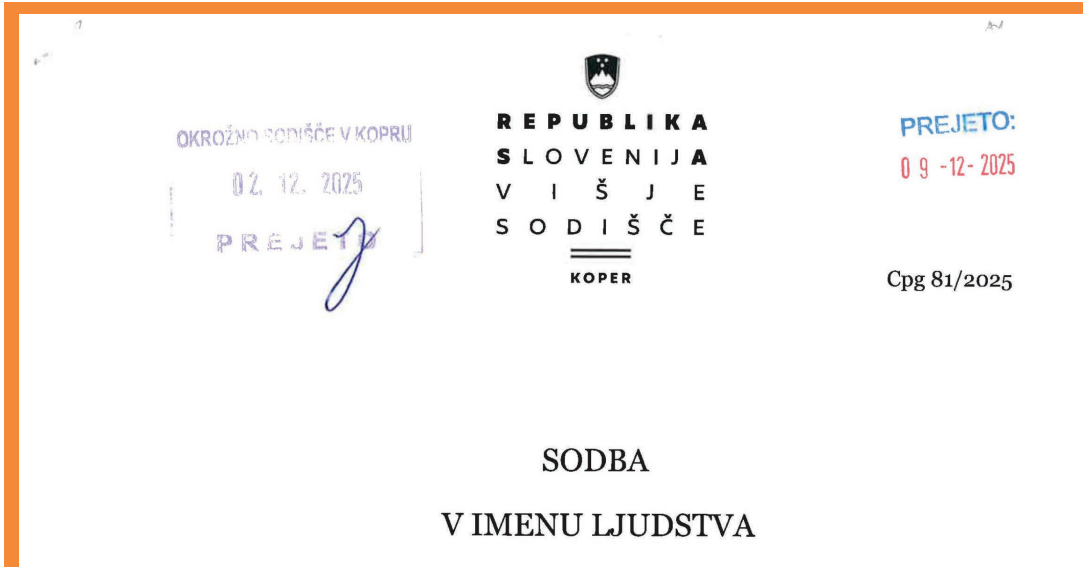
foto: megafon

»V uredništvu Primorskih novic smo bili v petek priča nedopustnemu napadu na našega odgovornega urednika Željka Urumovića. V telefonskem pogovoru, v katerem so bile izrečene številne žaljivke, je sogovornik – poslovnež Ante Guberac – odgovornemu uredniku izrekel tudi zelo konkretno grožnjo, kaj se mu bo zgodilo, če bo poročal o njegovih poslih. To grožnjo zoper fizično integriteto in življenje razumemo kot skrajno resno in nedopustno,« so v začetku decembra zapisali v Primorskih novicah. Na vprašanja o poročanju lokalnih medijev, da sta Mestna občina Koper in podjetje Grafist sklenila dogovor, ki Grafistu dovoljuje nadzidavo hotelskega dela objekta Solis za dve dodatni nadstropji, na Primorskih novicah niso prejeli odgovor Grafista, temveč je njihovega odgovornega urednika poklical solastnik Grafista Anto Guberac in mu po telefonu namenil pisano množico žaljivk in groženj. Uredništvo Primorskih novic je napad obsodilo, sporočili so, da so incident prijavili novinarskim združenjem in tudi organom pregona. Na Primorskih novicah poudarjajo, da takšnemu ravnanju niso bili priča prvič, v demokratični družbi pa je to popolnoma nesprejemljivo. »Od pristojnih organov pričakujemo, da bodo grožnjo obravnavali z vso resnostjo, ki jo takšna dejanja zahtevajo, in da bodo zagotovili učinkovito zaščito novinarjem, ko ti postanejo tarča ustrahovanja zaradi opravljanja svojega dela,« so zapisali v odzivu na grožnje. Vse politične odločevalce, stanovske organizacije in širšo javnost so ob tem pozvali, da jasno, nedvoumno in javno obsodijo grožnje novinarjem. Sami so se zavezali k temu, da bodo še naprej profesionalno, neodvisno in kritično poročali o

temah, ki so v javnem interesu, in uporabili vsa zakonita sredstva, da zaščitijo svoje sodelavce. V dneh po objavi informacije o grožnjah so se zvrstili izrazi podpore in obsodbe groženj s strani medijev, njihovih uredništev in združenj – tako lokalnih kot vseslovenskih. Na koprski mestni občini so za STA dejali, da vsakršne grožnje novinarjem obsojajo, razčiščevanje dejstev pa prepuščajo pristojnim organom. Na Policijski upravi Koper so potrdili, da so

(Razkrivamo, kako je Popovič priskrbel zemljišče Levji grad; Zaradi Popovičevega škodljivega interesa v Kopru uničen zgodovinski park; Grafist misli, da lahko utiša Megafon) ter kolumna dr. Bugariča (Meje in ograje), objavljeni v tiskani in spletni različici Megafona. Višje sodišče je pritrdilo stališču okrožnega sodišča, da imajo članki podlago v resničnih dejstvih ter da so v preteklih 20 letih bile v številnih medijih nazorno prikazane povezave med Grafistom in Mestno občino Koper z nekdanjim županom Borisom Popovičem na čelu. Sodba Višjega sodišča Koper je še ena v nizu številnih sodnih odločitev, ki potrjujejo pisanju Megafona o spornih poslih Mestne občine Koper z Grafistom iz časa županovanja Borisa Popoviča. Naj spomnimo: Grafist (ob njem tudi Boris Popovič) se je na pisanje Megafona o omenjenih spornih poslih odzval s sistematičnim vlaganjem tožb in ovadb zoper urednika Megafona ter sam medij, solastnik Grafista Anto Guberac pa je med pričanjem na sodišču celo prostodušno priznal, da je namen njegovih tožb uničenje Megafona – kar je nazoren prikaz tega, da ne skriva, da gre za SLAPP tožbe.

SLAPP tožbe so očitno neutemeljene in pretirane tožbe in druge pravne oblike ustrahovanja. Njihov glavni namen sta

prejeli pisno prijavo kaznivega dejanja in predlog za pregon zoper odgovorno osebo podjetja z območja Kopra. Policija bo v nadaljevanju zbrala potrebna obvestila in dokaze in o ugotovljenem obvestila koprsko okrožno državno tožilstvo.

Tudi Višje sodišče znova pritrdilo Megafonu

Višje sodišče v Kopru je 6. novembra letos pritrdilo sodbi Okrožnega sodišča v Kopru, ki je maja letos zavrnilo še eno tožbo Grafista zoper Megafon. V obravnavani zadevi so bili predmet presoje sodišč trije članki

nadlegovanje in izčrpavanje tarč z namenom utišanja kritičnih glasov v družbi in posledično omejevanje udeležbe civilne družbe v vprašanih javnega interesa.

Nov sodni poraz Grafista pri poskusu utišanja Megafona in slab mesec kasneje izrečene grožnje uredniku Primorskih novic – z namenom preprečiti pisanje o poslih Grafista – morda celo nista neposredno povezana dogodka – ali pa gre vendarle za logično nadaljevanje: ko ne zaležejo tožbe, preostanejo le še grožnje. Ob tem se je smiselno vprašati: kaj še sledi, če niti grožnje ne bodo dosegle učinka? 66

80 let Gimnazije Koper

Ana Zupan
foto: megafon

Gimnazija Koper je prejšnji teden v dvorani sv. Frančiška Asiškega pod geslom *Preplet energij* obeležila 80 let svojega delovanja. Slovesnost je potekala v mestu, kjer je 23. oktobra 1945 v prostorih nekdanjega samostana na Cankarjevi ulici 2 začela delovati nižja gimnazija z 42 dijaki in petimi učitelji. Praznovanje jubileja je bilo posvečeno predvsem ljudem, ki so v osmih desetletjih oblikovali šolo v sodobno izobraževalno ustanovo, kakršna je danes.

Ravnatelj gimnazije Bruno Petrič je ob obletnici poudaril pomen zgodovinskega spomina in odgovornosti, ki izhaja iz tradicije. *»Osemdeseta obletnica je priložnost, da pogledamo nazaj, se zazremo v sedanost in jasno začrtamo smer za prihodnost,«* je dejal. Po njegovih besedah je bila ustanovitev slovenske gimnazije v Kopru po letu 1945 za lokalno skupnost dejanje velikega simbolnega pomena. Opozoril je na izzive pionirskih let: pomanjkanje kadra, omejene prostore in skromne tehnične možnosti, a tudi na izjemno zavzetost prvih pedagogov, *»ki so s profesionalnostjo in človeško toplino omogočili, da je šola pognala trdne korenine in postala pomemben steber razvoja mladih osebnosti v regiji.«*

Iz prvotne nižje gimnazije je šola leta 1947 zrasla v popolno srednjo šolo, leta 1952 pa je maturirala prva generacija dvanajstih dijakov. Prelomno leto 1958 je prineslo preoblikovanje v štiriletno gimnazijo in hkrati vzpostavitev koprskega učiteljskega pod isto streho. Leta 1966 je šolski kompleks po obsežnih prenovitvenih delih dobil nov trakt, ki je šoli vtisnil arhitekturno podobo, ohranjeno vse do danes. V sedemdesetih letih je šola pomembno prispevala k razvoju pedagoškega kadra na Obali, saj so v njej delovali pedagoška gimnazija, vzgojiteljska šola in poklicni pedagoški programi. V osemdesetih letih so sledile nove programske usmeritve, med njimi naravoslovno-matematična in pedagoška. Po osamosvojitvi Slovenije je bil ponovno uveden gimnazijski program; leta 1995 so dijaki prvič opravili zunanjo

maturu v obliki, ki jo poznamo danes, pri kateri so generacije koprskih maturantov odtlej redno dosegale nadpovprečne rezultate. V šolskem letu 1997/1998 je bila koprška gimnazija ena izmed devetih slovenskih srednjih šol, ki so uvedle športni oddelek, leta 2001 pa se je šola razširila še na področje umetnosti z uvedbo umetniške gimnazije likovne in glasbene smeri, ki

igrah. *»Vsak dijak nosi v sebi potencial, ki ga šola z negovanjem radovednosti, kritičnega razmišljanja in strpnosti pomaga razviti in usmeriti v prihodnost,«* je poudaril.

Praznovanju se je pridružil tudi državni sekretar na ministrstvu za vzgojo in izobraževanje Andrej Sotošek, ki je izpostavil posebnost in širši pomen delovanja šole na dvojezičnem območju. *»Znanje, ki se tukaj razvija v dialogu različnih kultur, je izjemna vrednota ter pomemben del evropskega izobraževalnega prostora,«* je dejal in dodal, da takšna okolja spodbujajo razumevanje, jezikovno občutljivost in medkulturno povezanost.

Danes Gimnazija Koper ostaja osrednja splošnoizobraževalna ustanova v regiji in jo obiskuje več kot 500 dijakov. Poleg splošnega programa ponuja športne oddelke ter program umetniške gimnazije v likovni in glasbeni smeri. Šola sodeluje v številnih mednarodnih projektih ter dejavno soustvarja umetniško in športno življenje

letos praznuje 25-letnico delovanja. Decembra 2014 se je po devetih letih zaključil program evropskih oddelkov.

Slovesnosti se je udeležil tudi župan Mestne občine Koper Aleš Bržan, ki je ravnatelju izročil občinsko priznanje in v nagovoru poudaril vlogo šole v širšem prostoru. Gimnazijo je označil kot *»osrednjo izobraževalno ustanovo slovenske Istre«*, ki že desetletja vzgaja generacije mladih ne le v znanju, temveč tudi v vrednotah odprtosti, kulturnega razumevanja in medsebojnega spoštovanja. Spomnil je, da je med njenimi nekdanjimi dijaki vrsta vidnejših Primorcev, med njimi tudi 12 športnic in športnikov, ki so nastopili na olimpijskih

lokalnega okolja. Od ustanovitve do danes je šolanje na gimnaziji zaključilo okoli 8500 dijakov, šola pa redno sodeluje tudi v regijskih in državnih tekmovanjih ter projektih.

Jubilejno praznovanje se bo nadaljevalo tudi v prihodnjih mesecih. Februarja bo šola gostila koncert Simfoničnega orkestra Vladimir Lovec z gosti, med katerimi so bivši dijaki gimnazije Gregor Ravnik, Štefica Grasselli in Žiga Čopi. Aprila pa bo nastopil Mladinski pevski zbor Gimnazije Koper pod vodstvom Melani Popit de Bock, s čimer se bo jubilejno leto simbolno prepletlo s prihodnostjo, ki jo šola še naprej soustvarja. “

»Izola je moje mesto«

– Blaž Vončina,
nekdanji rokometas

Andraž Velkavrh
foto: osebni arhiv

Izola je v svoji zgodovini izstrelila kar nekaj športnih zvezdnikov, ki so doma in po svetu pustili močan pečat. Enega takih je zagotovo prispeval tudi nekdanji rokometni vratar Blaž Vončina, ki se je po 6 letih službovanja v tujini poleti dokončno vrnil domov. Kot vedno me je sprejel nasmejan v enem od izolskih lokalov, kjer ga pogosto srečujemo, zlasti ob dopoldnevih, ko rad »kofetka«.

Za izolsko hobotnico, kot vratarje radi poimenujejo športni novinarji, je uspešna kariera. Svojo rokometno pot je denimo koval tudi v Španiji in Franciji, pa na Hrvaškem in Norveškem, nazadnje pa je dolga leta deloval v Nemčiji. Rokometno se je upokojil lansko poletje, a je v zadnji sezoni v Potsdamu opravljal vlogo trenerja vratarjev.

Blaž je že od malih nog velik športni navdušenec. Sam zase pravi, da je bil hiperaktiven otrok, saj je s prijatelji cele dneve »brcal« po ulicah. Treniral je tudi namizni tenis, odbojko in nogomet, ob koncu osnovne šole pa se je dokončno odločil za rokomet, kar se je izkazalo za pravo potezo. V času odraščanja so ga zanimale tudi računalniške igrice, obiskoval pa je elektro smer na srednji pomorski šoli v Portorožu, a je strast do elektronike do konca šolanja že zamrla. »V Izoli je bil rokomet poleg nogometa in odbojke najbolj priljubljen šport. Da bo šport prerasel v posel, sem ugotovil, ko sem prestopil v koprski klub, kjer sem dobil tudi prvo štipendijo,« se je svojega začetka v članski karieri spomnil vratar, ki se je za ta igralni položaj odločil brez posebnega razloga. Čuvaj mreže je bil namreč tudi pri nogometu, čeprav je soigralcem na treningih »za hec« večkrat dokazal, da ima žilico tudi za igralca v polju. Kar zadeva rokometne vzornike, je Izolan občudoval Dejana Perića in Tomasa

Svenssona, sicer pa je kot simpatizer Chicago Bullsov vselej rad spremljal legendarnega košarkarja Michaela Jordana. V svoji karieri je deloval s številnimi trenerji, najbolj pa si je zapomnil dolgoletnega trenerja mlajših selekcij Fredija Radojkovića ter Matjaža Tominca, ki ga je največ naučil, ko se je kot rokometas razvijal. V tistem obdobju je takrat 24-letnik tudi debitiral za slovensko reprezentanco pod vodstvom Kasima Kamenice, zbral pa je šest nasto-

pov. »Odigral sem nekaj prijateljskih in kvalifikacijskih tekem. Tisto sezono sem bil najboljše ocenjen igralec lige, a vseeno nisem pričakoval vpoklica. Bil sem vesel. Tisti, ki se tega ne veseli, ni športnik,« je reprezentančno izkušnjo opisal sogovornik, ki je nekoč v 2. nemški ligi na eni tekmi zaustavil kar 7 zaporednih sedemmetrovk. S Koprom je nekoč osvojil tudi superpokalni in pokalni naslov, trenutno stanje primorskega športa pa ga ne navdaja z optimizmom: »Mislim, da še nikdar ni bilo tako slabo, zato tudi v prihodnje želim pomagati klubom. Tudi slovenski rokomet pada,

predvsem zaradi financ, saj talenta in dobrih trenerjev ne manjka. Kot država pa zaostajamo v organizacijskem, marketinškem in medijskem smislu. Upam, da se to spremeni, a mislim, da se v kratkem ne bo.« Iz igralskih časov so mu v spominu ostali predvsem obalni derbiji, a je bilo zanimivih trenutkov precej več. Spomni se nizkih temperatur na Norveškem, ko je bilo tudi 25 stopinj Celzija pod ničlo, prihoda na tekmo v Velenju s kamperjem, ločeno od ekipe, pa tudi moderne rokometne taktike, ki mu ni več prijala. »Včasih smo bili vratarji bolj samouki. Nekaterih stvari se sploh ne trenira več, veliko več pa je videoanaliz in drugih tehnik branjenja. Ko sem igral za Lübeck-Schwartau, smo celo tekmo igrali brez vratarja, zato sem moral po vsakem nasprotnikovem napadu steči na klop. Po 20 minutah sem bil »gotov«,« je v smehu dejal Vončina, ki se je v tujini naučil tudi nemščine in španščine. Prav v Španiji mu je bilo najlepše, saj je tam življenje zares na visokem nivoju, pa tudi v samem rokometu taktično precej izstopajo.

Kljub temu se je Primorec vedno rad vračal v Izolo, ki jo je pogrešal, saj tu pozna vse ktičke, predvsem pa ljudi. Kot sam pravi, ga zdaj lahko redno srečujete na pomolu, kjer popoldne lovi ribe. V šali je dejal, da ulovi bolj malo, a zadnje čase lepo primejo sipe, iz katerih rad naredi tudi golaž, saj se je med kariero naučil marsikatega recepta. Čeprav zdaj zaplava zgolj dvakrat do trikrat letno, mu je bila bližina morja vedno usojena, saj je že kot otrok poletne popoldneve redno preživil na plaži Svetilnik ter v Simonovem zalivu, kjer je igral odbojko na mivki. Obožuje tudi hojo v hribe in smučanje, doma pa redno spremlja vse športne dogodke. V zadnjem obdobju se je navdušil nad kolesarstvom, navija pa za vse slovenske športnike. Zdaj, ko se je znova vrnil v Slovenijo in za nekaj časa zaključil z rokometom, načrtuje tudi obisk kakšnega koncerta: »Po duši sem rocker, poslušam pa vse, od AC/DC do Vasca Rossija in Ligabueja. Prav na njegov koncert si želim iti poleti.« Čeprav ti življenje profesionalnega športnika velikokrat vzame veliko energije in časa, pa ga je imel Blaž dovolj, da je prebral številne avtobiografije znanih in uspešnih oseb, pogledal pa je tudi nekaj serij, dokumentarnih filmov in filmov na sploh. Najljubši mu je po vseh letih še naprej Forrest Gump. Tokratno lokalno legendo so v življenju zaznamovali vzponi in padci, iz katerih se je vselej znal izvleči. Doživel je ogromno lepih trenutkov, zato se njegov življenjski moto glasi: »Zajemi življenje z veliko žlico.«

Prenova Modre sobe v Kopru

KOPER – Zavod Modri december je ob 10-letnici delovanja odprl prenovljeno Modro sobo, namenjeno izvajanju aktivnosti za osebe z avtizmom. V prostorih na Čevljarski ulici so ob osrednjem prostoru uredili še manjšo terapevtsko sobo ter kupili nove mize za delavnice. Pisarno so opremili tudi z donacijo društva Duh Časa (dva obnovljena računalnika); od februarja se bo zavodu pridružila novozaposlena oseba, do junija pa še mednarodni prostovoljec Benedetto Di Maggio iz Italije. Na dogodku je župan Aleš Bržan zavodu izročil občinsko priznanje, direktorica Patricija Lovišček pa je poudarila željo po večji, profesionalizirani ekipi. Prenovo je omogočila donacija Zveze Lions klubov Slovenije (Distrikt 129), zbrana na koncertu V modrem Lions kluba Portorož Zarja. Večer je vodil prostovoljec Tilen Pajek; sledila sta druženje in veganska pogostitev z donatorsko pomočjo Lidl Slovenija. Barba bo aprila prihodnje leto dobrodelno ponovno ponudil »Modri tiramisu«.

Piran z dvema projektoma Erasmus+ Sport do 2027

PIRAN – Občina Piran je začela izvajati dva nova projekta Erasmus+ Sport, s katerima bo do leta 2027 izboljšala trajnostno urejenost gorskokolesarskih poti ter okrepila gibalno-kognitivni razvoj predšolskih otrok. Skupaj prinašata 120.000 evrov evropskih sredstev. Projekt GreenWheels (60.000 evrov) z MTB klubom Boshk in hrvaško Vergo Bike Academy predvideva digitalne karte poti, kategorizacijo in vključitev podatkov v aplikacijo Trailforks, delavnice varne vožnje ter čistilne akcije »Riding while cleaning«. Projekt SmartStart (60.000 evrov) bo v pilotnem vrtcu uvedel športnega učitelja, pripravil smernice in usposabljanja za vzgojitelje; v 2026–27 sledijo nacionalne in mednarodne delavnice s partnerji No brain, no gain in italijanskim BOR. Župan Andrej Korenika poudarja, da projekta dopolnjujeta občinsko strategijo zdravega in aktivnega življenjskega sloga.

Projekt za oživitev strunjske artičoke

STRUNJAN – Javni zavod Krajinski park Strunjan s partnerji začel projekt Strunjska artičoka v okviru LAS Zelena Istra, sofinanciran iz Evropskega kmetijskega sklada za razvoj podeželja. Vreden je nekaj manj kot 125.000 evrov in bo potekal od 1. januarja 2026 do 1. januarja 2028. Cilj je ohraniti avtohtono sorto, potrditi njeno izvorno edinstvenost (tudi z genetskimi analizami UP) ter povečati prepoznavnost in tržni potencial. Popisali bodo nasade, vzpostavili matični in promocijski nasad ter okrepili pridelavo pri lokalnih kmetih. Artičko bodo promovirali tudi z dnevi artičok v drugi polovici maja.

Vinjete na obalni štiripasovnici od 2026 ne več

KOPER/IZOLA – Vlada je sprejela spremembe uredbe o kategorizaciji državnih cest: hitri cesti Škofije–Koper in Koper–Izola se prekategoriizirata v glavni cesti. S tem je potrjena podlaga, da bodo od 1. januarja 2026 osebna vozila na obalni štiripasovnici (tudi skozi predor Markovec) vozila brez vinjete. Odsek bo opredeljen kot izbirna cestninska cesta le za vozila nad 3,5 t; ukrep je začasen do izgradnje hitre ceste Koper–Dragonja. Na ministrstvu pričakujejo večjo varnost in razbremenitev naselij.

Ankaran sprejel proračun 2026

ANKARAN – Občinski svet je v drugi obravnavi

sprejel proračun za leto 2026: načrtovanih je 12,86 milijona evrov prihodkov in slabih 16 milijonov evrov odhodkov, razliko bo občina pokrila z neporabljenimi sredstvi iz letošnjega leta. Občina se ne bo zadolževala. Prihodki temeljijo predvsem na davkih (63 %). Med večjimi projekti za 2026 napovedujejo ureditev ambulant ZD Ankaran, prenovu dela Jadranske ceste in začetek postopkov za nov mladinski center v Valdoltri, vlagali bodo tudi v ceste, komunalno infrastrukturo, športni park Sv. Katarina ter projektiranje širitve OŠ in telovadnice. Svetniki so obravnavali še vdor morske vode na Ankaransko bonifiko ter potrdili DIIP za nakup novega gasilskega vozila (372.000 evrov; delež Ankarana manj kot 14.000), dobava predvidoma junija 2027.

Kakšen zrak dihajajo čez mejo?

Ana Zupan

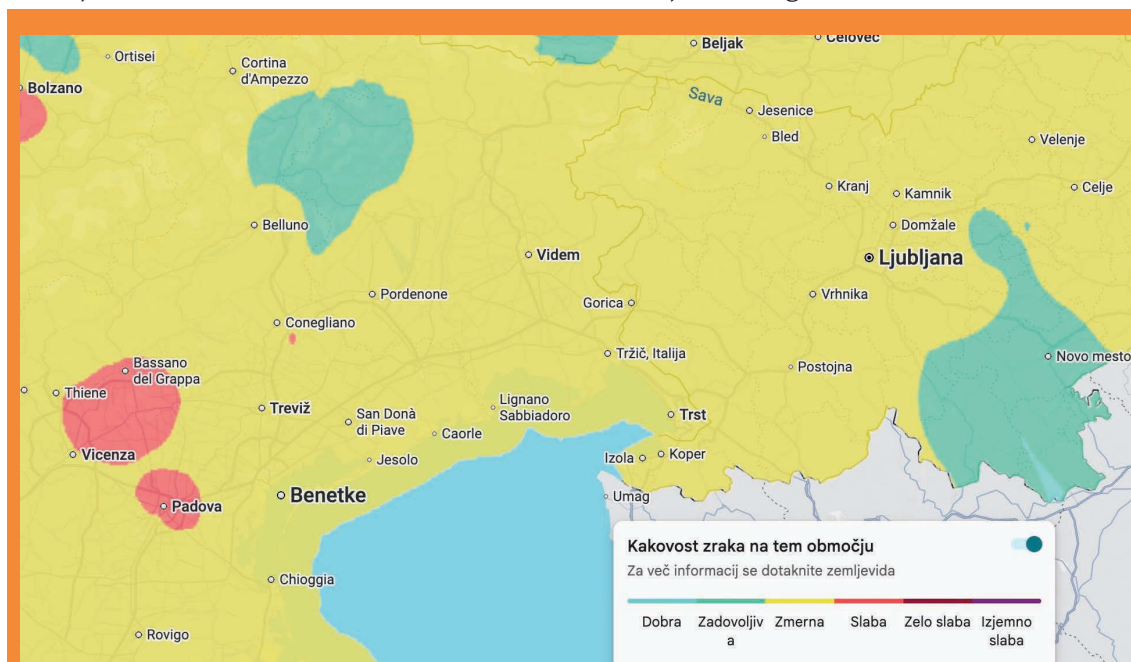
foto: zajem zaslon

Trst je pogosto tarča očitkov, da je zrak tam nizke kakovosti, kar je deloma upravičeno, a slika je bolj zapletena, kot se zdi na prvi pogled. Uradne meritve, ki jih vodijo italijanski (med drugim Regionalna agencija za varstvo okolja dežele Furlanije-Juljske krajine – ARPA FVG) in evropski inštituti, kažejo, da v letnih povprečjih Trst običajno ne presega evropskih mej za dušikov dioksid ter trde in tekoče delce, ki lebdijo v zraku in se imenujejo PM_{10} in $PM_{2.5}$. A na lokalni ravni prihaja do izrazitejših nihanj: najbolj občutni so pozimi in v obdobjih brezvetrja, ko se onesnaževala kopičijo in jih veter ne razprši. Na to opozarjajo tako regionalna poročila kot analize, ki so preučevale kakovost zraka okoli tržaškega pristanišča.

Kaj prav zares merijo postaje v Trstu? Leta 2023 so merilne točke v neposredni bližini pristanišča izkazale letne povprečne vrednosti dušikovega dioksida nekje med 21 in 24 mikrograma na kubični meter in delcev $PM_{2.5}$ okoli 10–12 mikrograma na kubični meter. Te številke so pod zakonskimi mejami Evropske unije, vendar znatno nad priporočili Svetovne zdravstvene organizacije. Tudi majhni skoki v koncentracijah so lahko pomembni za občutljive skupine prebivalcev. Analize okoli pristanišča kažejo, da so najvišje vrednosti običajno zabeležene ob glavnih prometnicah, v pristaniških delih in v vetrovnih sektorjih, kamor se onesnažen zrak usmerja.

Zakaj je pozimi in ob brezvetrju slabše? Meteorološki pogoji, kot so nizke temperature, temperaturne inverzije in tiha zračna masa, zavirajo navpično mešanje zraka.

Zato emisije iz prometa, kurjenja in pristaniških virov ostanejo bližje tlem in povzročijo skoke delcev PM in dušikovega dioksida. To je znano tudi iz slovenskih meritev in analiz, kjer Agencija Republike Slovenije za okolje (ARSO) poudarja sezonske vrhove delcev predvsem v hladnejših mesecih zaradi kombinacije lokalnih emisij in vremenskih razmer.

Ker ob severnem Jadranu merijo tudi slovenski in hrvaški sistemi, lahko naredimo neposredno primerjavo. Na slovenski Obali (postaje v Kopru, Izoli, Piranu) običajno beležijo nižje oziroma gibljive vrednosti v primerjavi z mesti v notranjosti – ob obali namreč pogosto piha, kar pomaga razpršiti onesnaženje, vendar tudi tam pride do zimskih povišanj ob brezvetrju.

Hrvaška Istra (na primer Pula) običajno izkazuje še zmernejše ravni v mestih ob obali: javno dostopni podatki hrvaškega sistema kažejo, da so povprečja delcev $PM_{2.5}$ in dušikovega dioksida na istrskih postajah pogosto nižja kot v industrijskih ali gostih prometnih središčih. Vendar tudi tam med sezono (med zimo oziroma v dnevih z ugodnimi pogoji za kopičenje) pride do občasnih poslabšanj.

Čeprav Trst v povprečju ne presega evropskih mej, je občutek »zaprtega« ali »težkega« zraka v določenih delih mesta utemeljen: lokalni vplivi pristanišča, prometne konice in vremenski pogoji ustvarijo trenutne neugodne razmere, zlasti pozimi. Rešitve niso le lokalne. Deloma jih je mogoče ublažiti z elektrifikacijo privozov, nadzorom tovora na cestah, preusmeritvijo tranzitnega prometa iz gosto poseljenih območij in ozaveščanjem o kurjenju v gospodinjstvih. Evropske študije o kakovosti zraka okoli pristanišč kot najbolj učinkovit pristop priporočajo kombinacijo teh ukrepov.

Primerjava teh treh regij torej pokaže, da Trst zaradi pristanišča, prometa in geografskih danosti ostaja najbolj obremenjen, medtem ko sta slovenska in hrvaška obala večino leta na boljšem, a se celotno območje severnega Jadrana še vedno sooča

z istimi sezonskimi vzorci, ki povzročajo kratkotrajna poslabšanja kakovosti zraka.

Poudariti velja še, da je kakovost zraka obmejno vprašanje: italijanske, slovenske in hrvaške službe redno izmenjujejo podatke in usklajujejo ukrepe. Čezmejno spremljanje namreč omogoča hitrejšo prepoznavanje epizod onesnaženja ter boljše načrtovanje dolgoročnih okoljskih politik. “

KUPLOVEDNIK

19. 12. Bastion, Koper

Večer elektronske glasbe: Fortezza II - Melaniflores, Obscura, Tamorra (techno, elektro, trance)

20. 12., 18:00, Športna dvorana OŠ Marezige, Koper

Koncert: Glasbeno popotovanje po Evropi - Pihalni orkester Marezige

20. 12., 18:30, Avditorij Portorož

Plesna predstava: Najina varuška Mary (Art Dance Studio Portorož)

20. 12., 20:00, Center mladih Koper

Koncert: V P'klu - Stormcrow (black metal), Divinity Prototype (industrial black metal), Throne (black sludge metal)

21. 12., 18:00, Avditorij Portorož

Plesna predstava: Swank Express (Plesni studio Swank)

21. 12., 19:00, Pokrajinski muzej Koper

Koncert: Luči, pesmi in upanje - MPZ Obalca

21. 12., 20:00, Gledališče Koper

Koncert: Poklon miru - Obalni komorni orkester in Mešani pevski zbor Jacobus Gallus

23. 12., 18:00, Bržanova domačija, Smokvica

Koncert: Eva Jurgec in Uroš Jezdič

23. 12., 19:00, Gledališče Koper

Gimnastična predstava: Juna Nutcracker Show (šporno društvo Juna Sport Koper)

25. 12., 20:00, Park Pietro Coppo, Izola

Koncert: Ledeni otok - Omar Naber (pop, rock), DJ Matej

26. 12., 19:00, Športna dvorana OŠ Koper

Koncert: Pihalni orkester Koper

26. 12., 19:30, Gledališče Koper

Gledališka predstava: Moška pamet - Vid Valič (stand up)

26. 12., 20:00, Park Pietro Coppo, Izola

Koncert: Ledeni otok - Piran Express (rock)

27. 12., 10:30, Gledališče Koper

Gledališka predstava za otroke: Z Igorjem po svetu - Egipt

27. 12., 19:30, Avditorij Portorož

Koncert: Aurum - Simfonični orkester RTV Slovenija

27. 12., 21:00, Hangar bar, Izola

Koncert: Dance Mamblita (post punk), Nevemnevem (eksperimental noise rock)

28. 12., 19:30, Stolnica, Koper

Koncert: Kvintet Molet

29. 12., 19:00, Park Pietro Coppo, Izola

Koncert: New Game Over (pop, hip-hop), YU Generacija (pop rock)

31. 12., 12:00, Dvorana sv. Frančiška Asiškega

Dnevna novoletna zabava: NUMA - Estora (techno), Benjamin Shock ft. violinist Abel Modic, Ian F., Denis Horvat

31. 12., 19:00, Gledališče Koper

Koncert: Na silvestrovo skupaj - Obalni komorni orkester z gosti

31. 12., 19:30, Avditorij Portorož

Gledališka predstava: Perica Jerković, best of (stand up)

31. 12., 21:00, Tartinijev trg, Piran

Koncert: Silvestrovanje - Petar Grašo (pop)

31. 12., 22:00, Lonka, Izola

Koncert: Silvestrovanje - Ne me jugat (pop, folk), Rock Partyzani (pop rock)

31. 12., 22:00, Canava House, Izola

Večer elektronske glasbe: Tomy Declerque (techno), Boltzmann (techno)

31. 12., 22:00, Taverna, Koper

Koncert: Fantazima - Šank rock (pop, rock)

Med elito v vseh starostnih kategorijah!

Koprška ženska odbojka doživlja pravi mali razcvet, saj so po več kot desetletju vse ekipe koprškega kluba znova v najvišji ligi svojih starostnih kategorij – od mini in male odbojke, starejših deklic, kadetinj, mladink pa vse do članic, ki nastopajo v Sportklub prvi odbojkarški ligi. S tem dosežkom se v sezoni 2025/2026 lahko pohvalita zgolj še dva slovenska kluba. »Na ta dosežek sem izredno ponosen in me hkrati niti ne preseneča. Klub gradimo na trdnih temeljih, z veliko vloženega dela, strpnosti in predanosti. Tega uspeha ne bi bilo brez naših trenerjev, vseh sodelavcev v klubu in prostovoljcev, ki vsak dan skrbijo, da stvari tečejo tako, kot je treba. Veliko priznanje gre našim igralkam za njihovo vztrajnost in pogum, da iz sezone v sezono stopajo stopničko višje. Zahvala gre tudi njihovim staršem, ki jim stojijo ob strani na njihovi športni poti. Štiri leta nazaj smo si lahko le želeli takšnega uspeha – zato sem danes še toliko bolj ponosen,« je ob tem uspehu dejal predsednik kluba Gracijan Necmeskal.

Slovenija, balinarska dežela

Slovenska balinarska reprezentanca znova navdušuje. Na evropskem prvenstvu v italijanskem Castelnovu Don Boscu je osvojila pet bronastih medalj v šestih različnih disciplinah in bila med najuspešnejšimi državami na turnirju. Pod ta dosežek so se podpisali tretjeuvrščeni posamezniki Martin Zdauc, Tadej Premru in Jure Kozjek, v dvojicah pa navezi Marko Švara-Žan Sodec ter Martin Zdauc-Anže Petrič. Kljub temu v slovenskem taboru niso bili povsem zadovoljni, saj so si želeli domov prinesiti vsaj eno zlato odličje. Največ medalj je sicer romalo v Nemčijo, ki je zbrala medaljo več kot Slovenci in Francozi. Leto 2025 je bilo za slovensko balinanje eno najuspešnejših, saj so osvojili kar 16 medalj na svetovnih igrah ter svetovnih in evropskih prvenstvih v članskih in mladinskih kategorijah. Pohvalijo se lahko tudi z naslovi svetovnih prvakov v kategoriji članic, mlajših članov in mladincev.

Koprške rokometasice na vrhu

Kdo bi si mislil, da bodo koprške rokometasice po skromni lanski sezoni, ko so ob povratku med elito zasedle zadnje mesto prve lige, letos decembrske praznike pričakale na vrhu brez izgubljene točke. 8 tekem in 8 zmag pomeni, da so varovanke Željka Zirduma na vrhu lestvice skupaj s serijskimi prvakinjami, rokometasicami Krima. ŽURD Koper se bo, če se ne bo zgodil rokometni čudež, uvrstil v ligo za prvaka, kjer bo igralo najboljših 6 moštev. Za uvrstitev v zgornji del razpredelnice

LUKA KOPER VOLLEY

se bori tudi Izola, ki je trenutno na 7. mestu, z 2 točkama manj od zelenega šestega mesta, kjer se trenutno nahajajo Ptujčanke. Spomnimo, edini letošnji obalni derbi so na Kraški dobile Koprčanke z 21:20, ki se po popolnem prvem delu sezone že odkrito spogledujejo z nastopanjem v enem izmed evropskih tekmovanj prihodnje leto.

Plavalci daleč od najhitrejših

Končalo se je evropsko prvenstvo v plavanju v 25-metrskih bazenih, ki ga je gostil poljski Lublin. Slovenci se v domovino vračajo brez medalj in s samo dvema finaloma. Najboljši dosežek je uspel Neži Klančar, ki je bila sedma v disciplini 50 metrov delfin. Omenjena plavalka se je podpisala na kar 3 od 4 najboljših dosežkov slovenske izbrane vrste, saj je bila še deveta na 50 metrov prosto ter enajsta na 100 metrov mešano. Finale si je sicer priporila še Katja Fain, ki je bila na razdalji 400 metrov mešano osma. Pri moških se je najbolje odrezal Sašo Boškin s trinajstim mestom na 800 metrov prosto. Najuspešnejša država je bila

Italija, ki je osvojila 20 medalj, od tega kar 9 zlatih. Sledita Nizozemska s 13 in Velika Britanija z 11 odličji. Na tekmovanju, ki se je po 14 letih vrnilo na Poljsko, je tokrat tekmovalo več kot 500 športnikov iz 44 držav, v 42 različnih kategorijah.

Mladi risi so se obdržali

Bled je bil minuli konec tedna gostitelj ene izmed skupin mladinskega svetovnega prvenstva, divizije 1 v hokeju na ledu. Slovenski hokejisti do 20 let so z dvema zmagama in tremi porazi zasedli končno četrto mesto in s tem obstali v drugem najmočnejšem kakovostnem razredu mladinskega hokeja. Prvo mesto je s samo 2 izgubljenima točkama osvojila Danska, ki se tako seli med elito. Slovence so v prvih treh krogih poleg Dancev premagali še Avstrijci in Norvežani, ki so bili na koncu pred mladimi risi. Varovanci domačega selektorja Mitje Šivica so naposled premagali Francijo in Madžarsko, ki je brez osvojene točke izpadla v drugo divizijo. Slovenija je tako izpolnila glavni cilj, nov obstanek v ligi.

ŽURD KOPER

PREGLED LETA 2025

Sledi kratek pregled dogodkov, ki so v iztekajočem se letu dominirali na naslovnica domačih in svetovnih medijev.

txt & foto: STA, megafon

Zaostritev kaznovalne politike kot odgovor na varnostne razmere na jugovzhodu države

Neurejanje bivanjskih in socialnih razmer v mnogih romskih naseljih zlasti na jugovzhodu Slovenije in neuspešno spopadanje z različnimi oblikami kriminala in prekrškov posameznikov v teh naseljih je letos pripeljalo do preloma. Ob stopnjevanju nezadovoljstva večinskega prebivalstva in županov, ki so terjali ukrepanje države tudi na protestnih shodih, so razmere konec oktobra naglo zaostrile z nasilno smrtjo v incidentu 25. oktobra v Novem mestu, ki je pretresla slovensko javnost in politiko.

Takoj po dogodku sta zaradi objektivne odgovornosti odstopila ministra za pravosodje in za notranje zadeve, Andreja Katič in Boštjan Poklukar. V novembru je po opravljenem izrednem nadzoru, ki je pokazal več nepravilnosti, odstopil tudi direktor novomeške policijske uprave Igor Juršič. Na izredni seji mestnega sveta, ki jo je nekaj dni po tragediji sklical novomeški župan Gregor Macedoni in jo je v okviru mirnega protestnega shoda na novomeškem Glavnem trgu spremljalo več kot 8000 ljudi, je premier Robert Golob napovedal radikalne ukrepe in sprejetje posebnega zakona, imenovanega po umrlem

domačinu Alešu Šutarju.

Zakon, ki je v veljavo stopil 27. novembra, med drugim daje policiji pooblastilo za vstop v tuje stanovanje brez sodne odredbe z namenom zasega orožja, možnost video nadzora na varnostno tveganih območjih in nova pooblastila za vzpostavljanje javnega reda v gostinskih obratih. V nekaterih primerih dopušča podaljšanje pripora, zaostruje kazni za nasilništvo, omejuje dodeljevanje brezplačne pravne pomoči prekrškarjem in predvideva izplačevanje denarne socialne pomoči v naravi, če otrok ne obiskuje pouka. Obenem zakon opredeljuje tudi pristojnosti centrov za socialno delo v primeru mladoletnih staršev in spodbuja vključevanje romskega prebivalstva v javna dela. Mnoge od teh so naletele na kritike dela javnosti in pravne stroke pa tudi nekaterih predstavnikov romske skupnosti. Opozarjajo na njihovo vprašljivo ustavnost in svarijo, da bi lahko Rome pahnilo v še večjo revščino.

Za nadomestitev policistov, ki so bili napoteni na jugovzhodni del Slovenije, je vlada vpoklicala pomožne policiste, drugič v zgodovini pa aktivirala 37. člen zakona o obrambi, po katerem pripadniki Slovenske

vojske s policijo v mešanih patruljah sodelujejo pri širšem varovanju državne meje. “

Pravosodna reforma bo zaživela čez dobro leto

Poslanci so novembra sprejeli zakonodajni sveženj, ki prinaša eno največjih reform pravosodja v zadnjih desetletjih. Gre za paket štirih med seboj povezanih zakonov, in sicer zakona o sodiščih in sodnikih ter noveli zakonov o Sodnem svetu in državnem tožilstvu.

Glavna sprememba se nanaša na organizacijo prvostopenjskih sodišč. Dosedanja okrajna sodišča se bodo preoblikovala v zunanje oddelke okrožnih sodišč, s čimer se po zagotovilih ministrstva za pravosodje ohranja dostopnost sodnega varstva na lokalni ravni. Zaradi odprave dvotirnega sistema prvostopenjskih sodišč pa se uvaja en naziv prvostopenjskega sodnika in tožilca. Po novem se torej sodniki in tožilci ne bodo več delili na okrajne in okrožne, temveč bodo vsi okrožni sodniki oziroma tožilci. Med novostmi velja izpostaviti tudi prenos odločanja o imenovanjih sodnikov z državnega zbora na Sodni svet v primerih, ko so že opravljali sodniško službo. Odločanje o prvi izvolitvi sodnika bo v pristojnosti državnega zbora, ko pa bo sodnik kandidiral na višje sodniško mesto in je bil izbran, pa bo o teh imenovanjih odločal Sodni svet.

Spremembe bodo zaživele s prvim januarjem 2027. Sprejemanje zakonodajnega svežnja so sicer spremljale številne kritike, tudi iz sodniških vrst, da je predlagana zakonodaja nepregledna, strokovno neustrezna in nevarna za pravno državo. “

Kadrovske menjave na ključnih položajih

Leto je prineslo nekaj menjav v vladni ekipi, pa tudi na pomembnih funkcijah v državi, a še bolj so odmevali neuspešni poskusi imenovanj. V vladni ekipi sta po oktobrskem tragičnem dogodku v Novem mestu, v katerem je življenje izgubil Novomeščan, z ministrske funkcije odstopila pravosodna ministrica Andreja Katič in notranji minister Boštjan Poklukar. Na ministrskih stolčkih sta ju konec novembra nasledila Andreja Kokalj in Branko Zlobko.

Vloženih je bilo več interpelacij, a so se vse končale neuspešno. Ob Poklukarju, ki se je še pred odstopom letos kar dvakrat zagovarjal v državnem zboru, sta zagovor pred poslanci prestala ministrica za kulturo Asta Vrečko in minister za solidarno prihodnost Simon Maljevac, ministra za delo Luko Mesca pa ta naloga čaka še pred koncem leta. Že druga interpelacija je letos doletela tudi celotno Golobovo vlado.

Za bistveno večji izziv pa se je pokazalo iskanje novega varuha človekovih pravic in guvernerja Banke Slovenije. Po letu dni spodletelih poskusov usklajevanj s poslanskimi skupinami je predsednica republike Nataša Pirc Musar sklenila gordijski vozeli presekati s ponovitvijo razpisa za obe funkciji. Obe instituciji sicer brez vodstva s polnimi pooblastili ostajata že več kot pol leta.

Predsednica Pirc Musar je bila uspešnejša pri iskanju zadostne podpore za imenovanje dveh novih ustavnih sodnikov. Državni zbor je ob ostrem nasprotovanju SDS na položaja imenoval vrhovna sodnika Nino Betetto in Primoža Gorkiča, v teku pa so usklajevanja o kandidatih še za tri nove ustavne sodnike, saj se mesta izpraznijo v 2026. Novo vodstvo pa dobiva tudi vrhovno sodišče, saj je bil Damjan Orož v parlamentu imenovan brez glasu proti.

Odmevala je tudi menjava na čelu policije, od koder se je po številnih očitkih, med drugim glede nepravilnosti pri njegovem imenovanju, razmer v centru za varovanje in zaščito ter neobvladovanju varnostne situacije v državi poslovil Senad Jušić. Nasledil ga je Damjan Petrič, sprva kot vršilec dolžnosti, po skoraj desetih mesecih vedejstva, dveh razpisih in dvakratnem preverjanju izpolnjevanja pogojev pa je funkcijo generalnega direktorja policije nastopil s polnimi pooblastili. “

Vojska - od Glavaša do Močnika

Novi načelnik Generalštaba Slovenske vojske Boštjan Močnik - karierni vojak, ki ga je vlada na mesto načelnika imenovala ob upokojitvi dosedanjega načelnika Roberta Glavaša. 51-letni brigadir, ki se je v vojski zaposlil leta 1998 po študiju obramboslovja, je do zdaj vodil poveljstvo sil SV. Med njegovimi prednostnimi nalogami bo pridobivanje in

zadrževanje kadrov v Slovenski vojski ter manevriranje med politiko in stroko.

Brigadir Močnik, rojen 2. julija 1974, je od leta 2023 poveljnik sil Slovenske vojske, ki med drugim zagotavlja sile, poveljuje poveljstvom in enotam Slovenske vojske. V času njegovega vodenja so vpeljali prostorske sile, s čimer želijo bolj učinkovito odgovarjati na grožnje v spremenjenem varnostnem okolju.

Ravno dosedanje uspešno preoblikovanje poveljstva sil je po besedah ministra za obrambo Boruta Sajovica pretehtalo pri odločitvi, kdo bo na mestu načelnika Generalštaba Slovenske vojske v ponedeljek nasledil generalpodpolkovnika Roberta Glavaša. Minister Sajovic je ocenil, da je Močnik najboljši poznavalec poveljstva sil, ki jih želijo še nadgraditi. “

Nato in z njim Slovenija v zvišanje obrambnih izdatkov

Članice zveze Nato so se na vrhu 25. junija v Haagu dogovorile, da bodo do leta 2035 obrambne izdatke zvišale na pet odstotkov BDP. Od tega bi zaveznice 3,5 odstotka namenile za naložbe neposredno v obrambo, 1,5 odstotka pa za naložbe, povezane z njo. Članice zaveznitva so spričo ruske agresije na Ukrajino in negotovosti v svetu izdatke za obrambo zviševale že zadnjih nekaj let, dodatno je k temu prispevala izvolitev Donalda Trumpa na predsedniški položaj v ZDA. Trump je namreč vztrajal, da ZDA ne bodo več plačevale za evropsko obrambo. Grozil je celo z umikom ameriških sil iz Evrope.

Slovenija je pozivom Nata sledila s tem, ko se je zavezala k postopnemu dvigu obrambnih izdatkov do tri odstotke BDP oziroma dve milijardi evrov do leta 2030. To zavezo so poslanci potrdili s sprejemom resolucije o splošnem dolgoročnem programu razvoja in opremljanja Slovenske vojske do leta 2040.

Na področju obrambe se je aktiviral Slovenski državni holding, ki je na podlagi vladne strategije razvoja obrambne industrije in tehnološke baze ustanovil državno obrambno podjetje Dovos. Namen družbe je z naložbami v slovenska podjetja podpirati razvoj ter trženje proizvodov in

storitev s področja obrambe in varnosti. Nova obrambna in varnostna politika predvideva varnost tako za vojaške kot civilne vidike. Med projekte tako imenovane dvojne rabe so uvrstili gradnjo novega nacionalnega zdravstvenega centra za izredne razmere, ki bo v Bolnišnici dr. Petra Držaja v Ljubljani.

Ni pa Sloveniji uspelo izpolniti dolgotrajne obljube Natu po povečanju zmogljivosti srednjega bojnega izvidniškega bataljona in srednje bojne bataljonske skupine, v okviru katerih potrebuje Slovenija 106 kolesnih vozil. Po odstopu od nakupa oklepnikov boxer je kazalo, da bo Slovenska vojska dobila nove patrije, a je vlada nakup, katerega izhodiščna vrednost je okoli 700 milijonov evrov, preložila na čas po državnoborskih volitvah, saj poteka tehnološka nadgradnja osemkolesnikov. “

Javni uslužbenci dobili prve povišice po plačni reformi

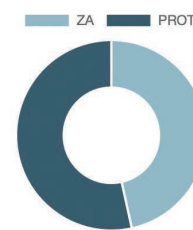
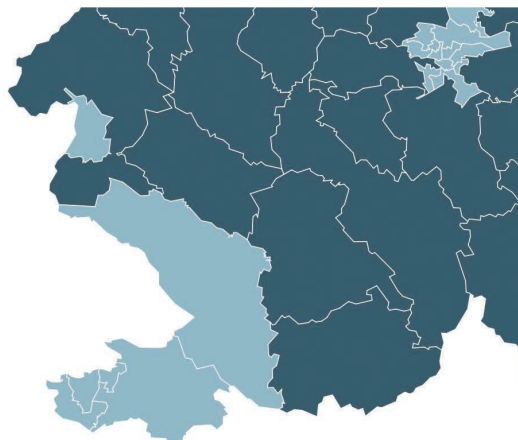
V javnem sektorju se je z letom 2025 začel uveljavljati prenovljen plačni sistem. Uveljavljena je bila nova plačna lestvica, uvedene spremembe pri določanju plač in napredovanju. Okoli 190.000 zaposlenim so se plače prvič zvišale v začetku leta, večini nato še enkrat jeseni. Do 1. januarja 2028 so predvideni še štirje plačni dvigi, ki pa jih ne bodo deležni vsi v javnem sektorju, saj so nekateri zanje predvideno povišanje že dosegli oz. ga bodo pred letom 2028. Poslanci in funkcionarji

izvršilne veje oblasti pa bodo pravico do višje plače pridobili z novim mandatom.

Finančne posledice plačnih dvigov v letošnjem letu naj bi znašale 368 milijonov evrov, v štirih letih pa naj bi, kot je vlada ocenjevala ob zaključku pogajanj, reforma s plačnimi dvigi državni proračun obremenila za dodatnih 1,4 milijarde evrov.

V okviru prenove plačnega sistema morajo sicer vlada in sindikati še doseči dogovor glede izplačevanja delovne uspešnosti, nagrajevanje po novem pa je predvideno že z letom 2026. Ob tem v javni upravi spremembe uvaža še zakon o javnih uslužbencih, ki ga je parlament sprejel aprila. Sredi leta so tako znotraj ministrstva za javno upravo vzpostavili Center za kadre, ki bo prvo sito zaposlovanja v javni upravi. Javne natečaje za posamezne organe naj bi začel izvajati s prihodnjim letom. “

Tokrat na referendumu zavrnilo zakon o pomoči pri prostovoljnem končanju življenja

	Odstotek/ Število glasov	
Glasovi ZA	46,56 % 323.047	
Glasovi PROTI	53,44 % 370.802	

Po lanskem posvetovalnem referendumu, ko so volivci večinsko izrazili željo po zakonski ureditvi pravice do pomoči pri prostovoljnem končanju življenja, pa so volivke in volivci večinsko zavrnilo julija sprejeti zakon, ki je urejal to področje. Zakon bi polnoletnemu bolniku, sposobnemu odločanja o sebi, dal pravico do prostovoljnega končanja življenja, če zaradi hude neozdravljive bolezni ali druge trajne okvare zdravja neznosno trpi. Pravico bi bilo možno izkoristiti, če bi bile možnosti za zdravljenje izčrpane.

Referendum je zahtevala koalicija pobudnikov pod vodstvom Aleša Primca,

ki je zakonu očitala, da je v nasprotju z ustavnim načelom nedotakljivosti življenja in da bo ustvaril pritisk na invalide in ostarele, da izkoristijo to možnost samo zato, da ne bi bili v napoto. Opozarjali so tudi na pomanjkanje paliativne oskrbe. Na drugi strani so zagovorniki navajali, da sledijo na posvetovalnem referendumu izraženi želji in da ima vsakdo pravico do dostojanstvenega življenja in smrti.

Odločitev referendumu, ki se ga je po še neuradnih podatkih udeležilo dobrih 41 odstotkov volilnih upravičencev, je mnoge presenetila, saj so ankete pred samim glasovanjem kazale na podporo zakonu. A se je proti zakonu na koncu izreklo približno

53,5 odstotka udeležencev, prav tako je bil dosežen zavrnitveni kvorum.

Zagovorniki zakona so prepričani, da je bil rezultat odraz neresnic in manipulacij, s katerimi so nasprotniki zakona v kampanji strašili ljudi. Nekaterim se je zdelo sporno tudi aktivno vmešavanje verskih skupnosti v kampanjo. Napovedujejo, da bo takšna rešitev v Sloveniji slej ko prej uveljavljena. Po mnenju nasprotnikov zakona pa je na referendumu zmagalo življenje. Pozvali so k ureditvi paliative. Zlasti v opoziciji pa v rezultatu vidijo tudi nezaupnico aktualni vladi in tudi že napoved prihajajočih parlamentarnih volitev, na katerih pričakujejo zmago. “

Politične stranke se pripravljajo na marčevske volitve

Leto pred parlamentarnimi volitvami je postreglo s stopnjevanjem predvolilnega brbotanja. Večina parlamentarnih strank se je na volilnih kongresih izrekala o vodstvu, ki jih bo popeljal v volilno tekmo.

Predsednika Svobode Robert Golob in SDS Janez Janša sta utrdila svoj mandat na čelu strank, Janša že desetič zapovrstjo. Do zamenjave pa je prišlo v vrhu NSi, od koder se je po sedmih letih poslovil Matej Tonin, vajeti stranke pa prevzel Jernej Vrtovec. Stranka je pod njegovim vodstvom podpisala namero o začetku pogovorov o možnem sodelovanju s SLS, vodenje katere je spomladi prevzela zdravnica Tina Bregant, in v začetku leta ustanovljenim Fokusom Marka Lotriča, sicer predsednika državnega sveta.

V vrh najmanjše koalicijske stranke Levica se je z uvedbo sokoordinatorstva jeseni po dveh letih vrnil njen prvi obraz Luka Mesec, ki bo pri vodenju stranke združil moči z Asto Vrečko.

Stranka pred volitvami odpira vrata povezovanju z zunajparlamentarno Vesno, članstvo katere je nedavno prav tako obnovilo mandat soprodsednikoma Urši Zgojznik in Urošu Macerlu. Se pa je Levica letos razšla s svojim vidnim poslancem Miho Kordišem. Ta je novembra ustanovil svojo stranko Mi, socialisti.

V SD so se po kazenski ovadbi in očitkov o družinskem nasilju poslovili od vodje poslanske skupine Janija Prednika. S prestopom Tineta Novaka iz Svobode k Demokratom pa je stranka Anžeta Logarja dobila pravico do svoje poslanske skupine, sicer nepovezanih poslancev.

Politično temperaturo dvigujejo še drugi akterji, ki upajo, da bodo zamajali obstoječa politična razmerja. Jeseni je stranko Prerod ustanovil evropski poslanec Vladimir Prebilič. Na samostojno politično pot je stopil tudi nekdanji poslanec SDS Dejan Kaloh s stranko Suvereni, ki se o skupnem nastopu na volitvah dogovarja z lani ustanovljeno stranko dolgoletnega politika Karla Erjavca Zaupanje. Stranka DeSUS, ki jo je dolga leta vodil, pa se je medtem spomladi združila z Dobro državo v Stranko generacij, vodenje katere je prevzel nekdanji minister za delo Vlado Dimovski. Preboj v parlament se obeta tudi izvenparlamentarni stranki Resnica z Zoranom Stevanovičem na čelu, saj ji raziskave javnega mnenja kažejo približno petodstotno podporo volilnega telesa.

Enajste volitve v Državni zbor Republike Slovenije bodo potekale 15., 22. ali 29. marca 2026. Če ne bodo predčasne, bodo to tretje redne državnozborske volitve po letih 2008 in 2022. “

Dolgotrajna oskrba z velikimi težavami

Zdravstveni sistem, ki se še vedno sooča z dolgimi čakalnimi vrstami in pomanjkanjem določenega kadra, je dodatno s tira vrgel ključni zakon zdravstvene reforme, ki je razmejil javno in zasebno zdravstvo. Vodstvenim delavcem so že prenehala veljati soglasja za delo pri koncesionarjih in čistih zasebnikih, kar je prineslo nekaj menjav, več odpovedi pa zdravniki napovedujejo za pomlad, ko bo novela začela veljati za vse. V zdravniškem sindikatu Fides, ki sicer stavka že skoraj dve leti, zahtevajo oceno ustavnosti zakona.

Leto je zaznamovalo tudi pomanjkanje družinskih zdravnikov in gneča na urgentah. Dodatek za specializacijo iz družinske medicine se je sicer izkazal za učinkovitega, zato bi ga ministrstvo za zdravje z interventnim zakonom uvedlo tudi za urgentno medicino. Napovedali so tudi ustanovitev javnega zavoda za nujno medicinsko pomoč. Ministrstvo za notranje zadeve pa je po skoraj enoletni sagi oktobra z družbo Leonardo naposled podpisalo pogodbo o nakupu dveh namenskih helikopterjev za nujno medicinsko pomoč.

Večina bolnišnic se medtem sooča z izgubo. Vlada je zato posodobila sistem plačevanja za akutno bolnišnično obravnavo, nove uteži bodo začele veljati 1. januarja 2026. S predlogom interventnega zakona, ki ga je vlada v državni zbor poslala po nujnem postopku, pa bi bolnišnicam s kumulativno izgubo namenili enkratno finančno pomoč. Zavodu za zdravstveno zavarovanje, katerega vodenje je letos prevzel Robert Ljoljo, pa bi zakon podelil večje pristojnosti pri nadzoru nad bolniškimi odsotnostmi.

Potekajo tudi nekatere večje investicije, med drugim prenova glavne stavbe UKC Ljubljana in gradnja nove infekcijske klinike, za nadgradnjo onkologije v Mariboru pa so odkupili vsa stanovanja v sosednji stavbi. Vroča javna debata je potekala tudi glede zakona o psihoterapevtski dejavnosti, ki jo je parlament sprejel kljub nezadovoljstvu dela zdravniške stroke. Ena največjih afer, povezana s propadlo Biobanko, pa epilog še čaka. Okoli 400 vzorcev, ki jih hrani podjetje GaiaCell, je propadlo,

imetniki ostalih vzorcev pa bodo lahko kratkem izbrali ponudnika za shranjevanje. Konec leta 2025 je zaznamovala tudi afeta v novomeški bolnišnici, kjer naj bi

eden izmed zdravnikov na različne načine umetno daljšal čakalne vrste ter paciente usmerjal drugam, epiloga pa ne gre pričakovati pred zaključkom tekočega leta. “

Reforme zdravstva ob stavkajočih zdravnikih

Po večletnih prizadevanjih smo le dočakali vzpostavljane tretjega stebra socialne varnosti, ki ga je predvidel zakon o dolgotrajni oskrbi. A težave so se pojavljale vseskozi. Zatikalo se je že leta 2024 pri uveljavljanju pravice do oskrbovalca družinskega člana, ki je bila prva na vrsti za izvajanje. Nadgradnja informacijskega sistema je zamujala in centri za socialno delo zato niso mogli izdajati odločb. Podobno se je ponovilo letos pri pravici do dolgotrajne oskrbe na domu, ki bi morala biti v praksi na voljo od 1. julija.

Prve odločbe so bile zaradi nevzpostavljenega informacijskega sistema, vse občine pa tudi niso imele sklenjenih pogodb z izvajalci, izdane šele v začetku oktobra. Ker informacijskega sistema še vedno ni, si morajo centri pomagati s sistemom Krpan, v katerega podatke vnašajo ročno.

Se je pa s 1. julijem nemoteno uveljavilo pobiranje obveznega prispevka za dolgotrajno oskrbo, do česar so bili v opoziciji, delu javnosti in v gospodarstvu kritični.

Očitni so namreč, da se sredstva pobirajo na zalogo. Zatikanje pri izvajanju pravic je botrovalo interpelaciji NSi in SDS zoper ministra za solidarno prihodnost Simona Maljevca, ki pa jo je preстал tudi s pomočjo premierja Roberta Goloba. Ta se je osebno zavzel za razčiščevanje odprtih vprašanj z deležniki in organiziral več srečanj, sprejet pa je bil tudi zakon za nemoteno prevedbo stanovalcev v domovih za starejše v novi sistem.

S 1. decembrom namreč kot zadnja pravica pride na vrsto pravica do dolgotrajne oskrbe v instituciji. Medtem ko tistim, ki šele vlagajo prošnjo za dom, ne bo tako hitro dostopna, bo v novi sistem očitno lahko brez večjih težav prešlo približno 20.000 obstoječih stanovalcev. Minister zagotavlja spoštovanje zakona, po katerem bodo uporabniki od 1. decembra plačali le nastanitev in prehrano. Znesek za oboje skupaj je omejen z višino zagotovljene pokojnine za 40 let delovne dobe, ki letos znaša 782 evrov. Ta kapica bo veljala za standardno nastanitev, ki je dvoposteljna soba s souporabo sanitarij. “

Upokojevali se bomo pozneje kot doslej

Ena najpomembnejših reform, ki jo je pripravila vlada, je bila pokojninska. Socialni partnerji so jo oblikovali stran od oči javnosti, podprlo pa jo je šest od sedmih sindikalnih central. Z njo se je strinjala tudi delodajalska stran. DZ jo je z 49 glasovi za in enim proti sprejel 18. septembra.

Novela zakona o pokojninskem in invalidskem zavarovanju kot upokojitveni pogoj ohranja 40 let pokojninske dobe, v

obdobju od leta 2028 do 2034 pa postopno za tri mesece dviguje starostno mejo za upokojitve s 60 let na 62 za tiste s 40 leti pokojninske dobe in s 65 let na 67 za tiste z vsaj 15 leti zavarovalne dobe. Obdobje za izračun pokojninske osnove se prav tako od leta 2028 postopno podaljšuje na 40 let, od katerih se bo odštelo pet najslabših let.

Odmerni odstotek, ki določa, v kolikšnem deležu od pokojninske osnove se odmeri pokojnina in ki zdaj za 40 let pokojninske dobe brez dokupa znaša 63,5 odstotka, se bo leta 2028 začel zviševati in bo leta 2035 znašal 70 odstotkov. Pokojnine se bodo od leta 2026 do leta 2030 usklajevale za 50 odstotkov rasti povprečne bruto plače in za 50 odstotkov povprečne rasti cen življenjskih potrebščin. Od leta 2031 bo delež rasti plač upoštevan

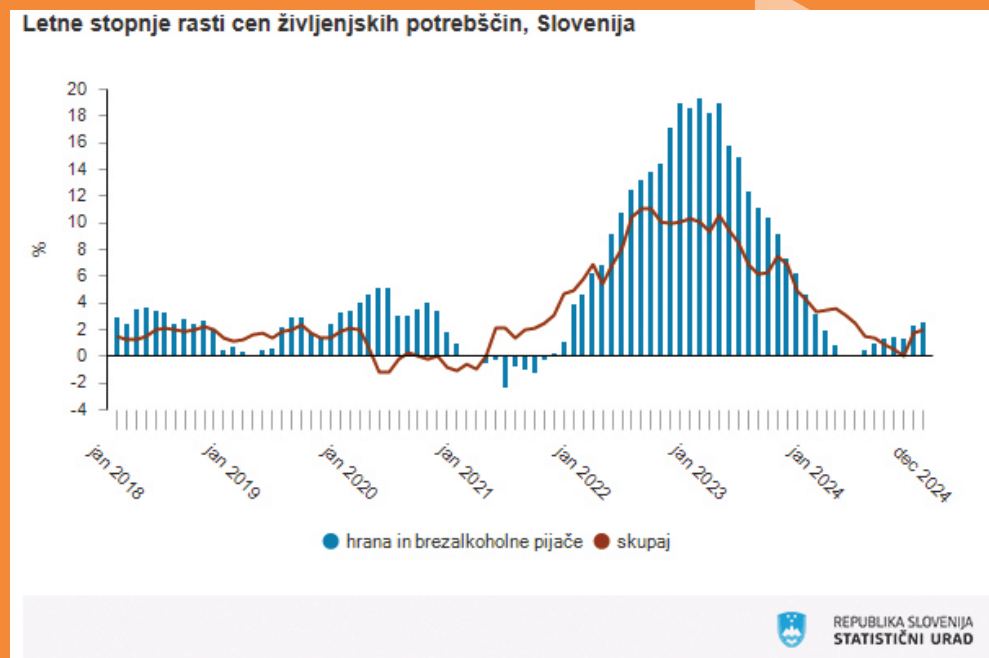
vse manj, delež rasti cen življenjskih potrebščin pa vse bolj, dokler leta 2040 delež rasti plač ne bo upoštevan le še v 20 odstotkih, delež rasti cen življenjskih potrebščin pa kar v 80 odstotkih. Poleg tega reforma sistemsko ureja zimski dodatek. Ta bo letos izplačan v višini 150 evrov, potem pa se bo letno zviševal za 20 evrov, dokler leta 2030 ne bo znašal 250 evrov.

Reformi je sicer grozil tudi referendum. Njeni nasprotniki, ki so se povezali v t. i. Delavsko koalicijo, so namreč začeli zbirati podpise pod referendumsko zahtevo, ker so njihovi oceni spremembe usmerjene proti delavcem, realna vrednost pokojnin pa bo po njihovem izračunu nižja. A jim ni uspelo zbrati dovolj podpisov, zato bo reforma 3. decembra začela veljati, spremembe pa se bodo torej uveljavile postopoma. “

Kljub inflaciji brez razloga za pretirano skrb

Rast gospodarske dejavnosti v Sloveniji, ki se je umirila že v letu 2024, se je letos upočasnila še bistveno bolj. V prvem četrtletju je tako presenetil celo padec BDP. V nadaljevanju leta se je ob okrevanju investicijske dejavnosti in vztrajanju pozitivnih gibanj pri potrošnji rast obnovila, a po treh četrtletjih medletna rast še vedno ni dosegala enega odstotka. Večina ustanov tako Sloveniji za celotno leto napoveduje rast pod enim odstotkom, kljub temu pa naj bi nominalni BDP letos prvič presegel 70 milijard evrov. Šibkejša rast gospodarske dejavnosti za zdaj kljub nekaj poslabšanju pri zaposlenosti in zmanjševanju števila zaposlenih v nekaterih panogah, ki jih je slabše zunanje povpraševanje najbolj prizadelo, ni imela bistvenega vpliva na trg dela.

Je pa leto minilo v znamenju okrepitve inflacije. Če je bila ta decembra 2024 na medletni ravni z 1,9 odstotka še pod dvo-odstotnim ciljem Evropske centralne banke in povprečjem evrskega območja, se

je po nadaljnjem upadu v začetku leta spomladi začela krepiti in bila oktobra z več kot tremi odstotki precej nad evrskim povprečjem.

Nekoliko povišana naj bi ostala do konca leta, nato pa naj bi se po napovedih v letu 2026 postopno zniževala nazaj proti dvema odstotkoma.

Javnofinančna gibanja po letu 2024, ki sta ga zaznamovala nepričakovano nizka proračunski in javnofinančni primanjkljaj,

so bila letos skladnejša z načrti. Proračunski primanjkljaj bi bil po dosedanjih projekcijah lahko bližje ciljnim 2,6 odstotka BDP, javnofinančni pa 2,4 odstotka BDP. Javni dolg, ki naj bi letos ob koncu leta dosegel okoli 65 odstotkov BDP, naj bi se v prihodnjih letih le postopno zniževal proti meji 60 odstotkov BDP. Višji primanjkljaj finančnih trgov za zdaj ne skrbi, več bonitetnih agencij je letos oceno slovenskega državnega dolga celo zvišalo. “

Dolgo pričakovani premiki na medijskem področju

V letu, ko je medijska svoboda po svetu glede na zadnje poročilo organizacije Novinarji brez meja dosegla najnižjo raven v več kot dveh desetletjih, tudi s precejšnjim poslabšanjem slike v naši okolici, na primer sosednji Hrvaški, je Slovenija dobila dolgo pričakovani zakon o medijih, ki je nadomestil zastarelo zakonsko ureditev in med drugim prvič prinaša pravno podlago za državne pomoči za medijsko panogo.

Cilj zakona je tudi pregled nad medij-

skim lastništvom in preprečevanje medijske koncentracije, skladno z evropskim aktom o svobodi medijev. Določa tudi označevanje vsebin, ustvarjenih z umetno inteligenco, prepoveduje pa spodbujanje nasilja ali sovraštva in ščuvanje k terorističnim kaznivim dejanjem.

Na ministrstvu za kulturo, ki je zakon pripravilo, so ob sprejemu poudarili, da je prva celovita prenova zakonodaje po več kot dveh desetletjih ključen korak k zagotavljanju svobode in pluralnosti medijev

ter k prilagoditvi izzivom digitalne dobe. Da aktualna vlada sorazmerno spoštuje medijsko svobodo, so ugotavljali tudi Novinarji brez meja, ki so Slovenijo na omenjeni lestvici uvrstili na 33. mesto ali devet mest višje kot lani. Med 27 državami EU pa je šele na 18. mestu, torej v spodnji polovici, kar kaže, da bo urejanje panoge, ki je po dolgoletnem zapostavljanju na kolenih, še zahtevno.

V Društvu novinarjev Slovenije tako med drugim od koalicije pričakujejo, da izpolni tudi drugi del obljub o prenovi medijske zakonodaje, ki vključuje tudi sprejem zakonov o RTV Slovenija (tega je vlada že poslala v parlamentarni postopek) in Slovenski tiskovni agenciji. “

Nova Gorica in Gorica kot prva medmestna Evropska prestolnica kulture

Nova Gorica in Gorica sta bili v letu 2025 prva čezmejna Evropska prestolnica kulture (EPK). Projekt so na obeh straneh nekdanje državne meje odprli na slovenski kulturni praznik, 8. 2., do začetka decembra pa so se zvrstili številni dogodki različnih vrst, ki so bili plod več partnerstev in koprodukcij. Med njimi so bili gledališki cikel Dodekalogija režiserja Tomija Janežiča, koncerta pianista in ambasadorja EPK Aleksandra Gadžijeva, razstave Zorana Mušiča in plesni dogodek Brezmejno telo z Nomad Dance Academy. Do konca leta bodo izvedli okoli 870 dogodkov iz uradnega programa, ki bodo skupaj imeli več kot milijon obiskovalcev. Za uresničitev programa je bil ustanovljen javni zavod GO!25. Za program je ministrstvo za kulturo prispevalo 14,82 milijona evrov, novogoriška občina pa 680.000 evrov. V celoti je bila EPK zamišljena širše od kulture in umetnosti, tudi z namenom krepitev čezmejne povezovanja na drugih področjih, kot sta turizem in kulinarika. Projekt je zajel tudi več infrastrukturnih posegov, od obnovljene novogoriške železniške postaje in Trga Evrope prek parka Rafut do vzpostavitve novega fizičnega in virtualnega razstavnega prostora in izobraževalnega središča Epic. Zadnji je bil sicer deležen nekaterih kritik, ker se je njegovo odprtje zamaknilo, tik pred iztekom EPK pa se je z očitkom o nepravilnostih ravnanja z javnimi sredstvi soočil tudi sam zavod. Pred predajo naziva naslednjim prestolnicam se je čezmejna EPK zaključila s skupno praznično okrašenostjo obeh mest. “

Kulturna reforma in referendum zaradi pokojnin

Po skoraj dveh desetletjih je državni zbor potrdil prenovu krovnega zakona v kulturi, zakona o uresničevanju javnega interesa za kulturo. Novelo so na pristojnem ministrstvu pripravili z željo, da bi samozaposlenim v kulturi omogočili boljše pogoje in večjo socialno varnost, zmanjšali birokratizacijo in zagotovili učinkovitejši in stabilnejši sistem delovanja javnih zavodov, skladov, agencij in nevladnih organizacij. Največ sprememb je prenova prinesla samostojnim delavcem v kulturi, ki so po novem uvrščeni v tri karierne razrede glede pravice do plačevanja prispevkov za socialno varnost. Uvedena je bila tudi sprememba pri upravičenosti do dnevnega nadomestila v primeru bolniške odsotnosti. Prenovljeni zakon med drugim tudi prepoveduje neplačano pripravištvu, uvaja šestmesečno uvajanje v

delo ter posodablja ukrep umetniškega deleža v javnih investicijah, ki je sedaj predviden v zgodnejših fazah projektov. Med drugim prinaša še možnost prekvalifikacije za baletne plesalce in plesalce sodobnega plesa, ki se soočajo s krajšo kariero v primerjavi z drugimi poklici. Na ministrstvu za kulturo so pripravili tudi novi zakon o dodatku k pokojnini za izjemne dosežke na področju umetnosti, a so ga volivci na majskem zakonodajnem referendumu zavrnil. V veljavi tako še naprej ostaja več kot pol stoletja star zakon o izjemnih pokojninah, za katerega je računsko sodišče že leta 2009 ugotovilo, da je zastarel in pomanjkljiv. Proti uveljavitvi novega zakona je glasovalo več kot 92 odstotkov tistih, ki so se referendumu udeležili oziroma več kot 400.000 volivcev, s čimer je bil dosežen zavrnilni kvorum. “

Prenova šolstva s tresočo roko

Za področje vzgoje in izobraževanja je leto, v katerem se je med drugim nadaljevala kurikularna prenova, prineslo številne spremembe, še več jih bo v veljavo stopilo prihodnje leto. Tako posodobljeni zakon o organizaciji in financiranju vzgoje in izobraževanja med drugim prinaša postopno zviševanje sredstev za investicije z zdajšnjih 0,25 odstotka BDP na 0,5 odstotka BDP. Nov način financiranja določa tudi novi zakon o visokem šolstvu, ki obenem prinaša tudi daljše sklepanje pogodb o financiranju. Z novelo zakona o znanstvenoraziskovalni in inovacijski dejavnosti pa se dvigujejo sredstva za znanost in inovacije z enega odstotka na 1,25 odstotka BDP ter zagotavljajo dolgoročni viri financiranja, tudi iz drugih sredstev.

S spremenjeno zakonodajo na področju osnovnega šolstva je ministrstvo želelo okrepiti ugled učitelja, med drugim so spremenili pogoje za izrek vzgojnega opomina in druge rešitve na področju vzgojnega delovanja, novost pa je tudi zakonska omejitev uporabe elektronskih naprav v

šoli. Novi pravilnik o ocenjevanju znanja pa za razliko od prejšnjega ne ureja več preverjanja znanja, znižuje minimalno število ocen pri posameznem predmetu, razširja nabor načinov ocenjevanja in uvaža možnost medpredmetnega ocenjevanja.

Letošnjo pomlad je bil nacionalni preizkus znanja prvič obvezen tudi za tretješolce, dosežki devetošolcev pa so se prvič upoštevali pri omejitvi vpisa v srednje šole. Ob letošnji 30. obletnici ponovne uvedbe mature pri nas so spremembe doletele tudi zakon o maturi, in sicer bodo lahko dijaki, ki so letos začeli šolanje na srednji šoli, opravljali petpredmetno poklicno matura.

Med odmevnejšimi je bila tudi sprem-

emba financiranja zasebnih vrtcev in ukinitve možnosti fleksibilnega normativa za število otrok v oddelkih, a se bodo te določbe začele uporabljati septembra 2030.

Šole se sicer v zadnjih letih soočajo tudi z več varnostnimi izzivi. Januarja skoraj 400 šol in nekaj vrtcev prejelo generično elektronsko pošto z lažno grožnjo, da je v stavbi nameščena bomba. V ljubljanskem Dijaškem domu Ivana Cankarja pa je bilo v večjem požaru poškodovanih 11 dijakov, od tega trije huje. Dogodek je spodbudil k investicijam v protipožarno zaščito. Znova je odmevalo tudi več primerov medvrstniškega nasilja. “

Posodobitev prometne infrastrukture

Potem ko so jeseni 2024 stekla dela za nadgradnjo ljubljanske železniške postaje, so ta letos v polnem teku. Na območju postaje so začeli še glavna gradbena dela na gradbišču večnamenskega kompleksa Emonika. Stekla je tudi dolgo pričakovana nadgradnja železniškega logističnega vozlišča Jesenice. Medtem se končuje gradnja drugega tira železniške povezave med Divačo in Koprom. Vsa gradbena dela, ki bodo omogočila prevoznost proge in začetek testiranj, bodo po napovedih projektnega podjetja 2TDK zaključena v marcu 2026. Številna dela so potekala tudi drugod na železniškem omrežju.

Zaključila so se gradbena dela v novi cevi avtocestnega predora Karavanke; odprli naj bi jo marca 2026, nato bo Dars začel obnavljati staro cev. Pri tretji razvojni osi dela že potekajo na odseku severnega dela med Velenjem in Slovenj Gradcem, medtem ko odsek med Velenjem in štajersko avtocesto čaka na gradbeno dovoljenje. Na južnem delu osi dela še niso stekla; za prvi odsek oz. za načrtovano hitro cesto od novomeškega vzhodnega avtocestnega priključka do priključka za tovarno Revoz pri Osredku se nadaljuje administrativna blokada pri pridobivanju gradbenega dovoljenja, to medtem še ni pridobljeno niti za del do razcepa Maline, ki velja za tehnično najbolj zahteven del.

Leto so zaznamovale številne investicije na avtocestah, zaradi česar je predvsem v poletnih mesecih prihajalo do obsežnih zastojev. Najzahtevnejša investicija je rekonstrukcija na odseku štajerske avtoceste Slovenske Konjice-Dramlje, stekla je širitev štajerske avtoceste med Domžalami in Ljubljano, večja posega se odvijata na primorski in dolenjski avtocesti. Za burno dogajanje je poskrbel predvsem začetek obsežne obnove vipavske hitre ceste. Avtoprevozniki so zaradi zastojev napovedovali zapore, zaradi gneče na lokalnih cestah je bila na nogah tudi lokalna skupnost. Pomirila jih je šele nova prometna ureditev. Zaradi številnih del se je vlada odločila podaljšati veljavnost letnih vinjet za štiri mesece. “

Projekt izgradnje najemnih stanovanj in omejitve kratkoročnega najema

Cene stanovanjskih nepremičnin so se letos še zvišale, stanovanja postajajo vse bolj cenovno nedostopna. Vlada je problem naslovila s pripravo nove stanovanjske zakonodaje, s katero naj bi po napovedih v 10 letih omogočili gradnjo 20.000 javnih najemnih stanovanj. Iz proračuna bo za ta namen na voljo 100 milijonov evrov letno, torej milijarda evrov v desetih letih. Nova zakonodaja bo podlaga za največji investicijski cikel republiškega stanovanjskega sklada, ki ga je vlada letos dokapitalizirala s 100 milijoni evrov. Vlada je na trg pripeljala tudi SID banko za zagotavljanje posojil in DSU, na katero so bila prenesena zemljišča slabe banke. Vzpostavljen je že tudi register javnih najemnih stanovanj. Stanovanjsko politiko v ospredje postavlja tudi Bruselj, saj so težave z dostopnostjo stanovanj razširjene po vsej Evropi. Evropska komisija tako že pripravlja načrt, katerega cilj je odprava strukturnih vzrokov krize in spodbuda naložb. Stanovanjska politika bo sicer še naprej ostala v pristojnosti držav članic, a naj bi usklajen evropski pristop olajšal soočanje z nekaterimi izzivi.

Država se je letos lotila tudi problematike kratkoročnega oddajanja stanovanj in sob prek spletnih platform, ki v zadnjih letih doživlja razcvet po vsej Evropi. Vlada

je tematiko umestila v zakon o gostinstvu in naletela na številne kritike. Če so bili prvotni načrti o omejitvi kratkoročnega najema precej ambiciozni, je vlada po številnih pripombah končno različico zakona,

o katerem je moral DZ zaradi veta državnega sveta glasovati dvakrat, precej omilila - omejitev na 60 dni v občinah s pomanjkanjem stanovanj z možnostjo dodatnega rahljanja. Nova pravila za regulacijo kratkoročnega najema medtem pripravlja tudi Evropska komisija.

V obdavčitev nepremičnin medtem vlada kljub drugačnim napovedim ni zagrizla. Predlog davka na nepremičnine je sicer poslala v javno obravnavo, a je bil

deležen številnih pripomb, nato pa je obležal na mizi do jeseni. Takrat je premier Robert Golob sporočil, da obdavčitve nepremičnin ne bo, dokler evidence ne bodo ustrezne. “

Spremembe na energetske področju in regulacija pogonskih goriv

Nadaljeval se je spor med vlado in Agencijo za energijo glede novega sistema obračunavanja omrežnine, ki je minulo zimo prinesel višje stroške odjemalcem električne energije. Državni zbor je na predlog poslancev znižal omrežnino za gospodinjstva odjemalce za januar

in februar, nadaljevali so se pozivi k spremembi sistema. Agencija je nato pred to zimsko sezono prilagodila sistem omrežnine, med drugim se bo v treh letih omrežnina v najdražjem časovnem bloku pozimi postopoma zvišala.

S koncem zimske sezone se je iztekla državna regulacija cen elektrike.

Še naprej so medtem regulirane cene pogonskih goriv, vlada je poleti regulacijo celo razširila na bencinske servise na avtocestah, kar je razjezilo trgovce. Petrol je med drugim napovedal ustavljanje naložb v Sloveniji in zapiranje bencinskih servisov. Slednje je uresničil, zaprl je štiri manjša prodajna mesta. To je razburilo lokalno skupnost, ki je izvedla več protestov. V reševanje se je vpletla vlada, Petrol je prodajna mesta nato znova odprl. Regulacija se bo še letos nekoliko spremenila, po novem naj bi bile na bencinskih servisi ob avtocestah dovoljene višje marže.

Po lanski odločbi referendumu so se nadaljevali postopki za projekt Jek 2, med drugim se je z javno razpravo o predlogu za

državni prostorski načrt začelo prostorsko umeščanje morebitne nove nuklearke. Termoelektrarna Šoštanj je bila z začetkom leta izločena iz skupine HSE in je začela opravljati gospodarsko javno službo zagotavljanja toplote za Šaleško dolino. S tem je država po lastnih navedbah preprečila stečaj Teša in Premogovnika Velenje ter ohranila delovna mesta.

V Šoštanju in Velenju so v pričakovanju zakonskih rešitev za postopno zapiranje premogovnika in za prestrukturiranje regije po opustitvi rabe premoga. Prestrukturiranje tako šaleške kot zasavske regije je v obliki razpisov in naložb sicer že v teku, je pa še posebej odmeval razpis za spodbujanje investicij za gospodarsko prestrukturiranje zasavske in savinjsko-šaleške regije. Ta je bil po medijskem razkritju domnevnih nepravilnosti pri dodeljevanju sredstev razveljavljen. Afera je odnesla šefa Spirita Roka Capla, država pa je z novim razpisom, ki ga je razdelila med dva nosilca, Spirit in Aris, po lastnih navedbah poskrbela za varovalke. “

Uvedba obvezno božičnice razburila podjetnike

Socialni dialog se je letos začel obetavno. Ekonomsko-socialnemu svetu (ESS) je namreč uspelo uskladiti dva velika projekta - novelo zakona o urejanju trga dela in pokojninsko reformo, ki je poskrbela celo za manjši razdor v sindikalnih vrstah. Načrt za naknadni zakonodajni referendum, za katerega so se zavzeli pri Delavski koaliciji in nekaterih posamičnih sindikatih, se ni izšel.

So se pa odnosi med socialnimi partnerji resneje znašli na preizkušnji jeseni,

le leto in pol po vnovičnem zagonu ESS.

Zaskrilo se je predvsem zaradi nepričakovane odločitve premierja Roberta Goloba za uvedbo obvezne neobdavčene in neoprispevčene božičnice oz. zimskega regresa v višini polovice minimalne plače, letos je to 639 evrov. Skupni strošek izplačil za javne uslužbenke naj bi znašal 118 milijonov evrov, upoštevajoč širši izpad javnofinančnih prihodkov, med drugim z naslova dohodnine in prispevkov za socialno varnost, pa naj bi nova pravica državo

stala 372 milijonov evrov.

Delodajalci so opozarjali, da je lani 20.500 podjetij poslovalo negativno in si te novosti ne morejo privoščiti, ob nepopustljivosti vlade glede obveznosti pa so nato trikrat bojkotirali sejo ESS o zimskem regresu. Ko je vlada razpravo na to temo opravila zgolj s sindikati, so protestno omejili svoje aktivnosti znotraj ESS in zagrozili tudi z izstopom. Strasti so se nato kljub sprejetju zakona v parلمانetu nekoliko umirile. Ko so tako vladni kot sindikalni predstavniki priznali, da je vlada pri obravnavi nekaterih tem oz. zakonov kršila pravila ESS, so zakopali bojno sekuro in obnovili delovanje ESS. A premirje je krhko. “

Svet vse bolj drvi v podnebno katastrofo

Potem ko je bilo leto 2024 najtoplejše v zgodovini meritev, povprečna globalna temperatura zraka pa je prvič za več kot 1,5 stopinje Celzija presegla predindustrijsko raven, bo tudi letošnje leto zagotovo eno najtoplejših. Glavni razlog za ekstremne temperature so izpusti toplogrednih plinov. Najhitrejša segrevanja ozračja beleži Evropa, kjer se izmenično vrstijo suše in požari, neurja in poplave. Letošnje poletje je minilo v primežu vročinskih valov in sušnih razmer, požari po Evropi so povzročili največ emisij v zadnjih 23 letih. Po podatkih Agencije RS za okolje je bil letošnji junij najtoplejši, najbolj suh in najbolj sončen junij v zgodovini meritev oz. od leta 1950, ko so na voljo primerljivi podatki za celotno Slovenijo.

Globalnega segrevanja in pospeševanja podnebne krize ne bo mogoče ustaviti brez opuščanja fosilnih goriv, a odločnosti za to je vse manj. Letošnja podnebna konferenca ZN v brazilskem Belemu ni prinesla načrta za prehod od fosilnih goriv, ZDA so pod vodstvom predsednika

Donalda Trumpa znova odstopile od pariškega podnebnega sporazuma, vse bolj peša tudi evropska ambicija za zeleni prehod.

Je pa Slovenija medtem letos po skoraj dveh letih usklajevanj poleti dobila podnebni zakon, prvi sistemski zakon s področja podnebja, v katerem so zbrani ukrepi s področja blaženja in prilagajanja na posledice podnebnih sprememb. Čeprav so si v koalicijski Levici, nevladnih organizacijah in podnebnem svetu prizadevali, da bi vanj umestili tudi ukinitvev subvencij za fosilna goriva, pa je na koncu ta izpadla iz zakona.

Koledarsko leto 2025 je spremljal niz

ekstremov, pri katerih so atribucijske študije pokazale merljiv odtis človekovega segrevanja. Obdobje januar-november je bilo globalno v povprečju okoli 1,48 °C nad predindustrijsko ravnijo, zato je 2025 skoraj gotovo med drugim in tretjim najtoplejšim letom v zgodovini meritev - toplejši zrak in oceani pa praviloma stopnjujejo vročino, sušo in intenzivne nalive. Oktobra je Karibe prizadel orkan Melissa (5. kategorija). Petdnevne količine padavin, povezane z Melisso, so na Jamajki bile približno 30 odstotkov intenzivnejše (in približno dvakrat verjetnejše), v vzhodni Kubi pa kar za 50 odstotkov bolj intenzivne. “

Trumpov povratak v Belo hišo spremenil razmerja moči

Republikanec Donald Trump je 20. 1. prisegel kot 47. predsednik ZDA. V inavguracijskem govoru je napovedal zlato dobo Amerike, ki bo gledala predvsem nase. Obdal se je z zvestimi sodelavci, ki brezpogojno izpolnjujejo njegove ukaze, ter si podredil republikansko stranko. Že prvi dan v Beli hiši je sprejel vrsto izvršnih ukazov, med njimi ukinitve pravice do državljanstva z rojstvom v ZDA, uvedbo izrednih razmer na meji z Mehiko in pomilostitev napadalcev na kongres. ZDA je umaknil iz pariškega podnebne spora zuma in Svetovne zdravstvene organizacije, začasno prepovedal zaposlovanje v vladi ter ustavil vse programe raznolikosti, enakosti in vključevanja.

V naslednjih tednih in mesecih so sledili številni novi ukrepi, ki so sprožili osuplost. Odločno je ukrepal proti priseljencem, deportacije so bile pogosto nasilne. Junija je kljub nasprotovanju kalifornijskih oblasti zaradi neredov ob racijah med priseljenci v Los Angeles napotil nacionalno gardo. Zvezne enote je poleti poslal tudi v prestolnico Washington in več drugih mest, ker se po njegovi oceni niso

ustrezno spopadla s kriminalom.

Ustanovil je urad za vladno učinkovitost, ki ga je do maja, ko sta se burno razšla, vodil milijarder Elon Musk. ZDA so korenito zmanjšale različne oblike pomoči tujini. Predsednik je s tožbami grozil medijem in celo univerzam, ki se mu niso hotele podrediti.

Trump, ki je ves čas preizkušal meje svojih pooblastil, ima močno zaslonbo v vrhovnem sodišču s konservativno večino. Ker imajo republikanci večino v obeh domovih kongresa, so demokrati praktično brez moči. Izkoristili niso niti

jesenske najdaljše, 43-dnevne prekinitve dela zvezne vlade.

Večina Američanov pod Trumpom ne živi nič bolje, kar se je odrazilo tudi na novembrskih volitvah v nekaterih zveznih državah. Za newyorškega župana je bil izvoljen Zohran Mamdani, ki se je oklical za demokratičnega socialista, demokrati so slavili na guvernerskih volitvah v New Jerseyju in Virginiji. Nad Trumpom še vedno visi tudi objava Epsteinovih dokumentov, ki se ji je dolgo upiral, novembra pa nanjo pod pritiskom javnosti oziroma lastne stranke je pristal. “

Po smrti Frančiška cerkev vodi prvi papež iz ZDA

V Vatikanu je 21. aprila, na veliki ponedeljek in potem ko je na veliko noč še pozdravil vernike na Trgu svetega Petra, v starosti 88 let in po 13 letih pontifikata umrl papež Frančišek. Argentinski papež se je pred tem zaradi težav s pljuči več tednov zdravil v bolnišnici, umrl pa je zaradi možganske kapi. Frančišek, ki je bil v času papeževanja znan po svoji skromnosti in pristnih stikih z verniki ter zavzemanju za uboge, si je zaželel biti pokopan izven vatikanskega obzidja, v baziliki Marije Snežne. Na njegov pogreb so prišli številni svetovni voditelji, tudi ameriški predsednik Donald Trump. Kardinali so na konklavu 8. 5. za njegovega naslednika izbrali 69-letnega

ameriškega kardinala Roberta Francisa Prevosta, ki si je izbral ime Leon XIV., s čimer je po mnenju poznavalcev nakazal na svojo družbeno angažiranost. Izvoljen je bil hitro, potrebni dve tretjini glasov elektorjev je namreč dobil v četrtem krogu glasovanja na drugi dan konklava. Novi papež je iz reda avguštincev in je prvi papež iz ZDA, ki pa je velik del življenja preživel v Peruju. Pred imenovanjem na papeški položaj je vodil vpliven vatikanski dikasterij za škofe. V prvem nagovoru po izvolitvi je največji poudarek dal miru.

Slog vodenja novega papeža se je kmalu izkazal za drugačnega od navzven usmerjenega Frančiška - opazovalci ga vidijo kot umirjenega in premišljenega, priprav-

ljenega poslušati in s poudarkom na duhovni globini. Veliko pozornost namenja poudarjanju enotnosti v Cerkvi. Njegovi pogledi so blizu Frančiškovim, glede predhodnikovih reformnih načrtov, ki so v veliki meri povezani z nekaj glavnimi izzivi Vatikana - od financ, sprememb v kardinalskem kolegiju in strukturah upravljanja do posvečanja žrtvam zlorab duhovnikov, pa je v prvih mesecih deloval bolj v ozadju. Na prvo pot v tujino je odšel šele konec novembra, v Turčijo in Libanon. “

V Gazi končno prenehali spopadi, a je premirje krhko

Dobri dve leti po napadu palestinskega gibanja Hamas na Izrael, ki mu je sledila silovita izraelska ofenziva na Gazo, v kateri je po palestinskih podatkih umrlo več kot 70.000 ljudi, sta strani oktobra dosegli dogovor o prekinitvi ognja. Hamas je izpustil vseh 20 še živčih talcev, ki so jih zajeli oktobra 2023, več zapletov je bilo z vračanjem posmrtnih ostankov. V Gazo je postopoma začela prihajati humanitarna pomoč, čeprav ljudje v enklavi še vedno živijo v pomanjkanju, ves čas poročajo tudi o kršitvah premirja. Razmere so težke tudi na zasedenem Zahodnem bregu, od koder so vse leto poročali o napadih skrajnih izraelskih naseljencev na Palestince.

Dogovor o prekinitvi ognja je bil mogoč šele, ko je ameriški predsednik Donald Trump pritiskal na izraelskega premierja Benjamina Netanjahuja, ki ga je sicer vsekozi branil. Septembra je Izrael namreč

Kljub ameriškim prizadevanjem za mir, tega ni na obzorju

Potem ko je bila Ukrajina prva tri leta vojne deležna neomajne podpore ZDA, so se stvari v četrtem letu, po vrnitvi Donalda Trumpa v Belo hišo, spremenile. Trump je pred nastopom položaja zatrjeval, da bo nemudoma ustavil vojno v Ukrajini. To mu sicer kljub hudim pritiskom na Kijev za zdaj ni uspelo, a zdi se, da se konec vojne vendarle bliža, vprašanje pa je, kaj bo prinesel napadeni državi.

Konec februarja je svet osupnil nad ravnanjem z ukrajinskim predsednikom Volodimirjem Zelenskim v Beli hiši. Pred kamerami je bil deležen ponižanja in obtožb o nevhvaležnosti, dogodek pa je nakazal, kako bo deloval Trump. Ameriški predsednik je zagrozil, da Kijevu ne bo več pomagal z dobavami orožja. Kasneje si je premislil, a za orožje zdaj ZDA plačujejo evropske države. Slednje so si skozi vse leto prizadevale, da bi ostale za mizo, ko se Trump z Rusijo dogovarja o prihodnosti Ukrajine in varnosti Evrope. Evropski voditelji so z izjemo madžarskega premierja Viktorja Orbana odločno stali za Kijevom ter skušali pri Trumpu doseči, da bi upošteval evropske in ukrajinske interese. EU je ob tem sprejela več novih svežnjeve sankcij proti Rusiji.

Potem ko Zahod od začetka ruske agresije na Ukrajino ni imel

napadel Hamasove pogajalce v Dohi, napad na ameriško zaveznico v regiji pa je bil očitno preveč tudi za Trumpa. ZDA so pred tem v Varnostnem svetu ZN prepredile sprejetje več resolucij, s katerimi bi obsodili dejanja Izraela, ki je junija napadel tudi Iran. V napadu je bilo ubitih več visokih predstavnikov iranske vojske in jedrskih znanstvenikov. Nekaj dni kasneje so iranske jedrske objekte napadle še ZDA, a naj jih ne bi popolnoma uničile.

Razmere v Gazi, ki je bila zaradi izraelske blokade od začetka marca do konca maja brez kakršne koli humanitarne pomoči, ljudje pa so umirali od lakote, so številni po svetu označili za genocid. Med

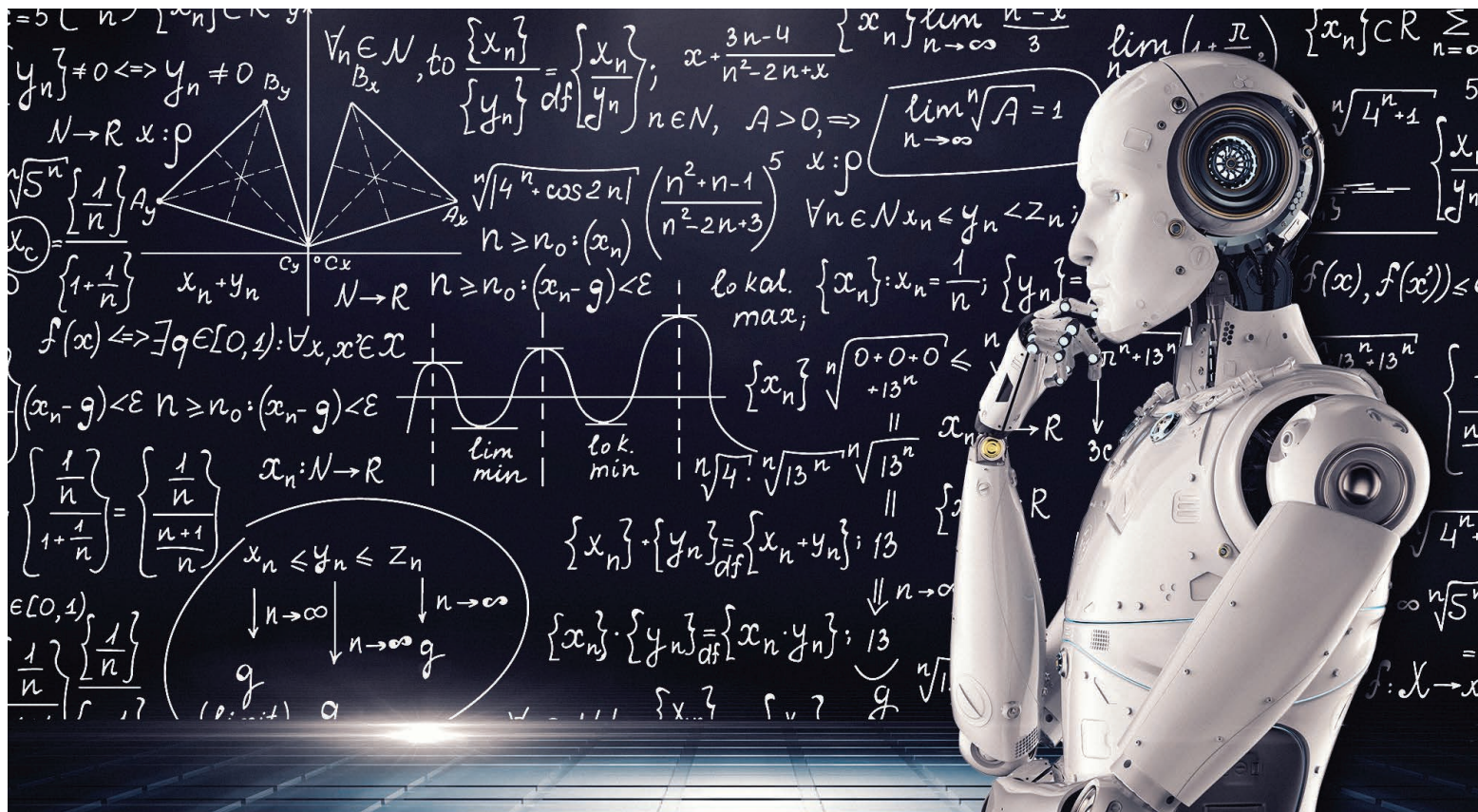
prvimi, ki je dogajanje opisala s temi besedami, je bila slovenska predsednica Nataša Pirc Musar v majskem govoru v Evropskem parlamentu. Slovenija je bila sicer med najostrejšimi kritičarkami Izraela v EU, julija je vlada vstop v državo prepovedala skrajnima ministroma Netanjahujeve vlade Itamarju Ben-Gviru in Bezazelu Smotiču, septembra še Netanjahuju.

Katastrofa v Gazi je več zahodnih držav spodbudila k priznanju Palestine. Za ta korak so se septembra odločili Združeno kraljestvo, Kanada, Francija, Belgija, Andora, Luksemburg, Malta in Monako. EU medtem ni dosegla soglasja o kakršnih koli ukrepih proti Izraelu. “

stikov z ruskim predsednikom Vladimirjem Putinom, je Trump to prekinil, sredi avgusta je Putina celo gostil na Aljaski. Kaj sta se dogovorila, ni znano. Novembra so ZDA predstavile načrt za Ukrajino, ki je bil v veliki meri pisan na kožo Rusiji. Kijev, ki bo očitno prisiljen v precejšnje koncesije, je po popravkih pristal nanj, sledila bodo pogajanja z Moskvo.

Medtem na fronti v zadnjem letu ni bilo večjih premikov, vojna se je v veliki meri odvijala v zraku, pri čemer so imeli osrednjo vlogo droni. Ti so jeseni zašli tudi nad članici Nata Poljsko in Romunijo. Droni, katerih izvor ni znan, a številni evropski voditelji so s prstom pokazali na Moskvo, so jeseni motili tudi delovanje evropskih letališč. Izkazalo se je, da Evropa za zdaj nima ustrezne zaščite pred njimi. “

Trump uresničil napoved o reformi carinske politike ZDA

Ameriški predsednik Donald Trump je po pričakovanjih takoj po nastopu mandata v začetku leta napovedal ostre protekcionistične ukrepe za praktično ves svet. S prvimi potezami ni čakal dolgo; najprej je višje carine uvedel za sosednji Kanado in Mehiko ter Kitajsko. Marca je sledila uvedba 25-odstotnih carin na jeklo in aluminij, ki so jih ZDA v začetku junija zvišale na 50 odstotkov, temu so aprila sledile 25-odstotne carine za avtomobile in nato še t.i. vzajemne 10-odstotne carine na večino uvoza v ZDA. Za približno 60 držav, za katere je njegova administracija menila, da imajo najbolj nepoštene trgovinske odnose z ZDA, je Trump napovedal še višje carine, za EU 20-odstotne.

Države so napovedale odločne ukrepe za zaščito svojih interesov, obenem pa ZDA pozvale k dialogu in pogajanjem.

Trump je zato uveljavitev še višjih carin zamaknil za 90 dni. Napovedal je, da bo v tem času sklenil sporazume z državami, a lastni časovnici ni uspel slediti. Dogovor med ZDA in EU je bil dosežen konec julija, prinesel pa je carine na uvoz večine blaga iz EU v višini 15 odstotkov. Odzivi na dogovor, ki je pomenil predvsem poskus omejevanja škode in stabilizacijo čezatlantskih odnosov, so bili mešani, Bruselj in Washington pa sta ga razumela vsak po svoje. Veljati je začel v začetku avgusta.

Najtrši oreh za ZDA je predstavlja Kitajska. Državi sta spomladi sicer vzajemno močno zvišali carine, nato pa sta se dogovorili za obdobje precej nižjih stopenj. Po oktobrskem dogovoru o redkih zemljah sta uspeli doseči začasno trgovinsko premirje. Za ostale države je medtem Trump carinske stopnje določil kar sam, večinoma v posebnih pismih.

Za Švico je avgusta uvedel kar 39-odstotne carine, a jih je pred dobrim tednom znižal na 15 odstotkov. Toda ameriške carine na uvoz iz omenjene alpske države bodo veljale retroaktivno - od 14. novembra, ko sta državi dosegli soglasje o vsebini trgovinskega dogovora. S tem se je obravnava švicarskega uvoza vsaj približno izenačila z obravnavo uvoza iz EU. Švica je v zameno za nižje carine med drugim pristala tudi na znižanje carin na uvoz nekaterih rib in kmetijskih pridelkov iz ZDA. Poleg tega naj bi švicarska podjetja do konca leta 2028 v ZDA vložila kar 200 milijard dolarjev. ☞

Revija Time je za osebnost leta razglasila snovalce umetne inteligence

Ameriška revija Time je za osebnost leta 2025 izbrala »arhitekta ume-
tne inteligence«. Pri tem so izpostavili zlasti vodje ameriških tehnoloških gigantov, kot so Sam Altman (OpenAI), Jensen Huang (Nvidia) in Elon Musk (xAI), ki po njihovi oceni s svojim delom na področju novih tehnologij spreminjajo človeštvo. Podjetniki, ki so v ospredju tehnološkega preboja, povezanega z umetno inteligenco, so po besedah urednikov, ki so opravili izbor, prijeli za krmilo zgodovine, razvijali tehnologijo in sprejemali odločitve, ki na novo oblikujejo informacijsko pokrajino, podnebje in naša življenja. Pri reviji Time so ob tem sicer opozorili tudi na temno plat umetne inteligence. Letos so se namreč že pojavile tožbe, v katerih so tožniki trdili, da so klepetalni roboti prispevali k samomorom in krizam duševnega zdravja, prav tako pa so vse pogostejša opozorila na nevarnost izgube delovnih mest, medtem ko vse več podjetij skuša nadomestiti človeške delavce z umetno inteligenco. ☞

Pogačar z novim zgodovinskim mejnikom

Slovenski zvezdnik Tadej Pogačar je tudi v svoji sedmi sezoni med poklicnimi kolesarji prevladoval od februarja do oktobra in se v tem času podpisal pod 20 zmag. Obenem že nekaj let s prevladujočo podobo ob ostalih rojakih pomaga širiti sloves Slovenije, ki je v igri tudi za začetek Toura leta 2029 ali kasneje. Najboljši kolesar na svetu je znova poskrbel za številne zgodovinske mejnike. Čeprav izstopajo četrta zmagata na dirki vseh dirk po Franciji ter naslova svetovnega prvaka na cestni dirki v Ruandi in evropskega v Franciji, pa je 27-letniku uspelo nekaj, kar ni niti legendarnemu Belgijcu Eddyju Merckxu.

Pogačar je namreč s tretjim mestom na Milano-Sanremu, drugim na Pariz-Roubaixu ter zmagah po Flandriji, Lombardiji in na Liege-Bastogne-Liege postal sploh prvi kolesar v zgodovini z uvrstitvami na oder za zmagovalce na vseh petih spomenikih v eni sezoni. Še več, med vsemi kolesarji v svetovni seriji je edini sploh odpeljal vseh pet spomenikov v letu 2025. Njegov niz uvrstitev na oder za zmagovalce na njih pa traja že rekordnih sedem dirk oziroma vse od Liegea 2024.

Pogačar je ob Primožu Rogliču in ostalih slovenskih asih glavni pogoj, da se je zaradi popularizacije tega športa začelo kolesje vrteti tudi v smeri kandidatur za velika tekmovanja. Tako je evropska krovna zveza jeseni Sloveniji podelila organizacijo evropskega prvenstva, ki bo oktobra prihodnje leto v Ljubljani, še bolj pomembna pa bi utegnila biti organizacija velikega starta dirke po Franciji leta 2029 ali kasneje.

Slovenska vlada na čelu s premierom Robertom Golobom je julija obiskala Pariz in direktorju Toura Christianu Prudhommu predala uradno pisno o nameri za organizacijo prvih treh etap Toura. V prid Sloveniji kot morebitni 12. različni državi zunaj Francije, ki bi gostila »grand depart«, govori predvsem dejstvo, da ima v Pogačarju najboljšega možnega ambasadorja tega projekta, s tem pa bi tudi enega najboljših kolesarjev v zgodovini počastili s startom največje dirke na njegovih domačih cestah. “

Slovenski športniki pustili pečat na globalni ravni

Slovenski šport na vrhunski ravni je tudi v neolimpijskem letu na velikih tekmovanjih poskrbel za številne presežke. Nekaterim starim znanecem velikega odra se je pridružilo nekaj novih svetovnih prvakov, zunaj tekmovališč pa je odmevala predvsem senzacion-

alna menjava sredine enega največjih košarkarskih zvezdnikov Luke Dončiča.

Slovenska športna javnost se je 2. februarja prebudila v jutro, ko so v ZDA predstavnikom medijev in širše pregorevali telefoni ob Dončičevi menjavi iz Dallasa v Los Angeles k slovitim jezernikom. Devet mesecev kasneje je arhitekt nepričakovane menjave Nico Harrison že nekdanji generalni menedžer Dallasa, Dončič pa se je dodobra privadil na medijski pomp na največjem košarkarskem tržišču na svetu.

Septembra je v precej boljši fizični pripravljenosti slovensko reprezentanco v četrtfinalu skorajda vodil tudi prek kasnejših zmagovalcev Nemcev, a s soigralci ostal malce prekratek.

Med ostalimi dogodki zunaj tekmovališč je odmeval tudi najdražji prestop slovenskega športnika v zgodovini, ko se je nogometni reprezentant Benjamin Šeško

iz Leipziga za začetnih 76,5 milijona evrov preselil k Manchester Unitedu. Kljub temu pa v novi sredini vsaj za zdaj še ni prepričal zahtevne otoške športne javnosti.

Sta pa svoje »stanovske« kolege v smučarskih skokih še kako prepričala brat in sestra Domen in Nika Prevc. V košarkarskem žargonu sta ob koncu sezone poskrbela za dvojni dvojček. Oba sta namreč v Trondheimu postala svetovna prvaka, Nika celo dvakrat, kasneje pa postavila še svetovna rekorda v poletih. Nika Prevc je v Vikersundu na svojih prvih poletih pristala pri 236 m, njen brat pa je v Planici poletel 254,5 m.

Ob kopici drugih slovenskih športnih junakov je Janja Garnbret v sezoni 2025 po slavu na OI v Parizu tekmovala precej manj. Kljub temu je na svetovnem prvenstvu v Seulu potrdila primat najboljše tekmovalke vseh časov z dvema zlatima kolajnama, skupno jih ima zdaj na SP že deset. “

lahek

				7		1		3
2		8	5				7	
		9	3	6	8	5		4
5				4				
		6	2		7	3		
				3				5
9		4	1	8	6	2		
	8				5	6		9
1		2		9				

srednji

	9		8	6	5	3	1	
				9				5
		6		4	2			
	1		3				4	8
6	2				9		5	
			6	3		5		
9				1				
	6	1	9	2	4		3	

težji

			3					1
				4	5			8
5	9	7				4		
			8	5				
	6	5		1		3	9	
				6	2			
		4				8	1	6
9			4	7				
2					8			

žleht

	2				5	4		
3	5						6	9
	4				9			
		4		8				3
			7		2			
7				4		6		
			1				7	
6	3						5	2
		1	2				4	

KOLOFON

Časopis Megafon

Izdaja: AK NET,
telekomunikacije, d.o.o.

Prešernova ulica 4a, 6310 Izola

ISSN: 2820-5782

Tisk: Tiskarna Salomon

Naklada: 20.000

Glavni urednik: Željko Urumović

Oblikovanje & naslovnica:

Nejc Bahor

Lektura: Eva Brajković

E-pošta: urednik@megafon.si

**Ne zamudite aktualnih
vsebin časopisa,
spletne strani in televizije Megafon!**

**Prijavite se na
tedenski obvestilnik:
obvestilnik@megafon.si**

DAYTIME NEW YEAR'S CELEBRATION

VSTOPNICE TUDI NA **PETROLU** IN
EVENTIMOVIH PRODAJNIH MESTIH.

BENJAMIN SHOCK X ABEL MODIC
IAN F. X DENIS HORVAT
ESTORA

31—12—2025 — KOPER

📍 DVORANA SV. FRANČIŠKA ASIŠKEGA

12.00—18.00

eventim[★]

NUMA
events